

NÁZOR GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY

ELEANOR SHARPSTON

přednesený dne 16. června 2010¹

1. Dítě italského otce a rakouské matky, kteří nebyli nikdy sezdáni, narozené v Itálii, se v současnosti proti vůli otce nachází společně s matkou v Rakousku. V rámci řízení o určení výkonu rodičovské zodpovědnosti ve vztahu k dítěti nařídil italský soud navrácení dítěte do Itálie. Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud) (Rakousko) nám klade pět otázek týkajících se důvodů, pro které by výkon tohoto usnesení mohl být případně zamítnut.

2003² ve spojení s Haagskou úmluvou z roku 1980³.

Úmluva

Právní rámec

2. Na úrovni Evropské unie se dotčená situace řídí nařízením Rady (ES) č. 2201/

3. V preambuli úmluvy smluvní státy prohlašují, že jsou „pevně přesvědčeny, že ve věcech péče o děti mají zájmy dětí prvořadou důležitost“, a ujišťují, že si přejí „chránit děti mezinárodní úpravou před škodlivými účinky jejich protiprávního přemístění nebo zadržování a stanovit postupy k zajištění jejich bezodkladného návratu do státu jejich obvyklého

1 — Původní jazyk: francouzština.

2 — Nařízení ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1, dále jen „nařízení“).

3 — Úmluva o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí uzavřená dne 25. října 1980 a platná ode dne 1. prosince 1983, jejíž stranou jsou všechny členské státy (dále jen „úmluva“). Na rozdíl od nařízení tato úmluva neobsahuje pravidla o určení příslušnosti. V tomto ohledu se nařízení inspirované Úmluvou o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí uzavřenou v Haagu dne 19. října 1996 (Úř. věst. 2008 L 151, s. 39). Je třeba poznamenat, že na základě svého článku 60 má nařízení přednost před úmluvou v tom rozsahu, v jakém se tato dotýká materie upravené uvedeným nařízením.

bydliště, jakož i zajistit ochranu práva styku s nimi.“

zahájení řízení před soudním nebo správním orgánem smluvního státu, v němž dítě je, uplynulo období kratší jednoho roku ode dne protiprávního přemístění nebo zadržení, nařídí příslušný orgán bezodkladné navrácení dítěte.

4. Podle článku 3 úmluvy:

„Přemístění nebo zadržení dítěte se považuje za protiprávní, jestliže:

- a) bylo porušeno právo péče o dítě, které má osoba, instituce nebo kterýkoliv jiný orgán buď společně, nebo samostatně, podle právního řádu státu, v němž dítě mělo své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením,

Neprokáže-li se, že dítě se sžilo se svým novým prostředím, soudní nebo správní orgán nařídí navrácení dítěte, i když řízení začalo po uplynutí období jednoho roku uvedeného v předcházejícím odstavci.

[...]“

- b) v době přemístění nebo zadržení bylo toto právo skutečně vykonáváno, společně nebo samostatně, nebo by bylo takto vykonáváno, kdyby bylo nedošlo k přemístění či zadržení.

6. Podle článku 13 úmluvy:

Právo péče o dítě uvedené v písmenu a) může vyplývat zejména ze zákonů nebo ze soudního nebo správního rozhodnutí nebo z dohody platné podle právního řádu daného státu.“

„Bez ohledu na ustanovení předcházejícího článku není soudní nebo správní orgán dožadného státu povinen nařídít navrácení dítěte, jestliže osoba, instituce nebo jiný orgán, který nesouhlasí s jeho navrácením, prokáže, že:

5. Článek 12 úmluvy zakotvuje:

„Jestliže dítě bylo protiprávně přemístěno nebo zadrženo podle článku 3 a v den

- a) osoba, instituce nebo jiný orgán, který měl pečovat o osobu dítěte, ve skutečnosti nevykonával právo péče o dítě v době přemístění nebo zadržení nebo souhlasil či později se smířil s přemístěním nebo zadržením, nebo

- b) je vážné nebezpečí, že návrat by dítě vy-
stavil fyzické nebo duševní újmě nebo je
jinak dostal do nesnesitelné situace.

8. Podle článku 19 úmluvy:

„Rozhodnutí o návratu dítěte, vydané podle
této úmluvy, se nedotýká věcné úpravy práva
péče o dítě.“

Soudní nebo správní orgán může také odmít-
nout nařídit návrat dítěte, zjistí-li se, že dítě
nesouhlasí s návratem a dosáhlo věku a stup-
ně vyspělosti, v němž je vhodné přihlížet
k jeho stanoviskům.

Nariadení

Při hodnocení okolností uvedených v tomto
článku soudní a správní orgány musí přihléd-
nout k informacím týkajícím se sociálního
postavení dítěte poskytnutým ústředním or-
gánem nebo jiným příslušným orgánem ob-
vyklého bydliště dítěte.“

9. Pro rozbor otázek nastolených touto žá-
dostí o rozhodnutí o předběžné otázce se jako
relevantní jeví několik bodů odůvodnění na-
řízení, zejména pak tyto:

7. Článek 17 úmluvy zakotvuje:

„Pouhá skutečnost, že v dožádaném státě
bylo vydáno rozhodnutí týkající se péče o dítě
nebo v něm splňuje podmínky pro uznání,
nebude důvodem k odmítnutí návratu dítěte
podle této úmluvy, avšak soudní či správní
orgány dožádaného státu mohou při používá-
ní této úmluvy vzít zřetel na důvody tohoto
rozhodnutí.“

- „(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve vě-
cech rodičovské zodpovědnosti stano-
vená tímto nařízením jsou formulová-
na s ohledem na nejlepší zájmy dítěte,
zejména na blízkost. To znamená, že
příslušným by měl být především soud
členského státu, ve kterém má dítě své
obvyklé bydliště, s výjimkou určitých
případů změny bydliště dítěte, nebo
soud určený dohodou nositelů rodi-
čovské zodpovědnosti.

[...]

- (17) V případech neoprávněného odebrání [přemístění] nebo zadržení dítěte by mělo být neprodleně zajištěno navrácení dítěte, proto by se měla nadále používat Haagská úmluva ze dne 25. října 1980, doplněná ustanoveními tohoto nařízení, zejména článkem 11. Soudy členského státu, do kterého bylo dítě neoprávněně přemístěno nebo ve kterém bylo neoprávněně zadrženo, by měly mít možnost odmítnout jeho navrácení ve zvláštních, řádně odůvodněných případech. Takové rozhodnutí by však mělo být nahrazeno pozdějším rozhodnutím soudu členského státu, ve kterém mělo dítě bydliště před neoprávněným přemístěním nebo zadržením. Pokud by takové rozhodnutí ukládalo navrácení dítěte, mělo by navrácení proběhnout bez zvláštního řízení o uznání a výkonu tohoto rozhodnutí v členském státě, do kterého bylo dítě neoprávněně přemístěno nebo ve kterém bylo neoprávněně zadrženo.
- (23) Evropská rada došla na zasedání v Tampere k závěru (bod 34), že je zapotřebí, aby rozhodnutí vydaná v řízeních o rodinných věcech byla „automaticky uznávána v celé unii bez jakéhokoli zprostředkujícího řízení nebo důvodů pro zamítnutí výkonu.“ Proto by rozhodnutí o právu na styk s dítětem a rozhodnutí o navrácení osvědčená v členském státě původu v souladu s tímto nařízením měla být uznávána a vykonatelná ve všech ostatních členských státech, aniž by bylo vyžadováno další řízení. Opatření pro výkon těchto rozhodnutí se nadále řídí vnitrostátním právem.
- (24) Proti osvědčení vystavenému pro usnadnění výkonu rozhodnutí by nemělo být možné podat opravný prostředek. Opravný prostředek by měl být přípustný pouze v případech věcné chyby, tj. pokud osvědčení nevyjadřuje přesně obsah rozhodnutí.“
- [...]
- (21) Uznání a výkon rozhodnutí vydaných v členském státě by měly být založeny na zásadě vzájemné důvěry a důvody pro neuznání by měly být omezeny na nezbytné minimum.
10. Článek 2 nařízení vymezuje určité pojmy, které se v něm užívají. Konkrétně uvádí, že se rozumí:

[...]

„4) ‚rozhodnutím‘ [...] rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství

za neplatné a rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘;

souhlasu jiného nositele rodičovské zodpovědnosti.

[...]“

[...]

- 11) ‚neoprávněným odebráním [přemístěním] nebo zadržením dítěte‘ odebrání [přemístění] nebo zadržení dítěte,

11. Podle článku 8 nařízení a s výhradou článků 9, 10 a 12 jsou soudy členského státu příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.

- a) kterým je porušováno právo péče o dítě vyplývající ze soudního rozhodnutí, ze zákona nebo z právně závazné dohody podle právních předpisů členského státu, ve kterém mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před přemístěním nebo zadržením,

12. V tomto ohledu článek 10 nařízení⁴ stanoví:

a

„V případech neoprávněného přemístění nebo zadržení dítěte jsou soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným přemístěním nebo zadržením, příslušné do doby, kdy dítě získá obvyklé bydliště v jiném členském státě, a

- b) za předpokladu, že v době přemístění nebo zadržení bylo skutečně vykonáváno právo péče o dítě, ať společně nebo samostatně, nebo by toto právo bylo vykonáváno, kdyby k přemístění nebo zadržení nedošlo. Péče o dítě se považuje za vykonávanou společně v případě, kdy podle rozhodnutí nebo ze zákona jeden z nositelů rodičovské zodpovědnosti nemůže rozhodnout o místě bydliště dítěte bez

- a) každá osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě dá souhlas k přemístění nebo zadržení,

⁴ — Články 9 a 12, které se týkají případu, kdy se dítě zákonným způsobem přestěhovalo do jiného členského státu, respektive případu, kdy byla všemi stranami jednoznačným způsobem přijata příslušnost soudů jiného členského státu, k němuž má dítě silný vztah, nejsou v projednávaném případě relevantní.

nebo

iv) soudy členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným přemístěním nebo zadržením, vydaly rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte.“

b) dítě mělo bydliště v jiném členském státě po dobu nejméně jednoho roku poté, co se osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě dozvěděla nebo se měla dozvědět místo, kde se dítě nachází, dítě si ve svém novém prostředí zvyklo a byla splněna nejméně jedna z těchto podmínek:

13. Článek 11 nařízení zní:

i) do jednoho roku poté, kdy se nositel práva péče o dítě dozvěděl nebo se měl dozvědět místo pobytu dítěte, nebyla podána žádost o navrácení dítěte u příslušných orgánů členského státu, kam bylo dítě přemístěno nebo kde je zadržováno;

„1. V případě, že osoba, orgán nebo jiný subjekt mající právo péče o dítě požádá příslušné orgány v členském státě o vydání rozhodnutí na základě [úmluvy], aby dosáhl navrácení dítěte, které bylo neoprávněně přemístěno nebo zadrženo v jiném členském státě než v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným přemístěním nebo zadržením, použijí se odstavce 2 až 8.

ii) žádost o navrácení dítěte podaná nositelem práva péče o dítě byla vzata zpět a ve lhůtě stanovené v bodě i) nebyla podána nová žádost;

2. Při použití článků 12 a 13 [úmluvy] se zajistí dítěti během řízení možnost být vyslechnuto, pokud se to nejeví jako nevhodné vzhledem k jeho věku nebo stupni vyspělosti.

iii) věc projednávána u soudu v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným přemístěním nebo zadržením, byla uzavřena podle čl. 11 odst. 7;

3. Soud, u kterého je podána žádost o navrácení dítěte uvedená v odstavci 1, jedná v řízení o žádosti rychle, přičemž využívá nejrychlejší postupy, které vnitrostátní právo umožňuje.

Soud vydá rozhodnutí do šesti týdnů od podání žádosti, s výjimkou případů, kdy to neumožňují mimořádné okolnosti, aniž je dotčen první pododstavec.

4. Soud nemůže zamítnout žádost o navrácení dítěte na základě článku 13 písm. b) [úmluvy], pokud se prokáže, že byla přijata vhodná opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.

5. Soud nemůže zamítnout žádost o navrácení dítěte, pokud osoba, která o navrácení dítěte požádala, nedostala příležitost být vyslechnuta.

6. Pokud soud vydá rozhodnutí o nenavrácení na základě článku 13 [úmluvy], musí ihned, přímo či prostřednictvím svého ústředního orgánu, zaslat opis soudního rozhodnutí o nenavrácení a příslušných písemností, zejména přepisu výslechů učiněných před soudem, příslušnému soudu nebo ústřednímu orgánu členského státu, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným přemístěním nebo zadržením, a to v souladu s vnitrostátním právem. Soud musí obdržet všechny uvedené písemnosti do jednoho měsíce ode dne rozhodnutí o nenavrácení.

7. Pokud již před soudy v členském státě, ve kterém mělo dítě obvyklé bydliště bezprostředně před neoprávněným přemístěním nebo zadržením, nebylo řízení jednou ze stran zahájeno, musí soud nebo ústřední orgán, který obdrží hlášení podle odstavce 6, informace takto získané oznámit stranám a vyzvat je, aby v souladu s vnitrostátním právem do tří měsíců od tohoto oznámení doručily svá podání soudu, aby soud mohl prošetřit otázku práva péče o dítě.

Soud věc uzavře, pokud v dané lhůtě neobdrží žádné podání, aniž jsou dotčena pravidla pro soudní příslušnost uvedená v tomto nařízení.

8. Bez ohledu na rozhodnutí o nenavrácení vydané na základě článku 13 [úmluvy] je za účelem zajištění navrácení dítěte vykonatelné v souladu s oddílem 4 kapitoly III každé následné rozhodnutí nařizující navrácení dítěte, které vydal soud příslušný podle tohoto nařízení.“

14. Článek 15 nařízení se týká možnosti postoupení věci k projednání soudu, který má k projednání lepší předpoklady. Tento zní:

„1. Výjimečně mohou soudy členského státu příslušné ve věci, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě

zvláštní vztah, je vzhledem ke svému umístění vhodnější [má lepší předpoklady] k projednání věci nebo její určité části, a v případě, že je to v [nejlepším] zájmu dítěte,

3. Má se za to, že dítě má zvláštní vztah k členskému státu ve smyslu odstavce 1, pokud tento členský stát

a) přerušit řízení v dané věci nebo její části a vyzvat strany, aby podaly návrh u soudu tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 4, nebo

a) se stal obvyklým bydlištěm dítěte poté, co bylo zahájeno řízení u soudu uvedeného v odstavci 1, nebo

b) požádat soud jiného členského státu, aby převzal příslušnost v souladu s odstavcem 5.

b) je bývalým obvyklým bydlištěm dítěte, nebo

2. Odstavec 1 se použije

c) dítě je jeho státním příslušníkem, nebo

a) na žádost strany, nebo

d) je obvyklým bydlištěm nositele rodičovské zodpovědnosti, nebo

b) z podnětu soudu, nebo

e) je místem, kde se nachází jmění dítěte, a věc se týká opatření k ochraně dítěte ve vztahu ke správě, zachování a nakládání s tímto jměním.

c) na žádost soudu jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah v souladu s odstavcem 3.

Postoupit věc z podnětu soudu nebo na žádost soudu jiného členského státu je možné pouze se schválením alespoň jedné ze stran.

4. Soud členského státu příslušný ve věci stanoví lhůtu, ve které musí být zahájeno řízení u soudů tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 1.

Pokud do této doby řízení u soudů zahájeno není, pokračuje soud, který řízení zahájil, ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14.

důvody pro neuznání rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti. Tento zní:

„Rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti se neuznává,

5. Soudy tohoto jiného členského státu mohou z důvodu zvláštních okolností věci v zájmu dítěte přijmout soudní příslušnost do šesti týdnů ode dne, kdy o to byly požádány v souladu s odst. 1 písm. a) nebo b). V tomto případě se soud, který zahájil řízení jako první, prohlásí za nepřislušný. Jinak soud, který zahájil řízení jako první, pokračuje ve výkonu své příslušnosti v souladu s články 8 až 14.

a) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá, přičemž jsou vzaty v úvahu zájmy dítěte;

b) jestliže bylo rozhodnutí, s výjimkou naléhavých případů, vydáno, aniž mohlo dítě využít práva být vyslechnuto, a tím byly porušeny základní procesní zásady platné v členském státě, v němž se o uznání žádá;

6. Pro účely tohoto článku soudy spolupracují buď přímo, nebo prostřednictvím ústředních orgánů určených podle článku 53⁵:

c) bylo-li rozhodnutí vydáno v nepřítomnosti strany, která nebyla písemně vyrozuměna o zahájení řízení v dostatečném časovém předstihu a takovým způsobem, který by jí umožnil přípravu na jednání před soudem, pokud není zjištěno, že tato strana rozhodnutí jednoznačným způsobem přijala;

15. Kapitola III nařízení je nadepsána „Uznávání a výkon“. Její oddíl 1 se týká uznávání. V tomto oddílu zejména článek 23 vypočítává

d) na žádost jakékoli osoby, která prohlašuje, že rozhodnutí zasahuje do její rodičovské zodpovědnosti, pokud bylo vydáno, aniž mohla tato osoba využít práva být vyslechnuta;

5 — Článek 53 nařízení zakotvuje, že každý členský stát určí jeden nebo více ústředních orgánů, které „budou nápomocny při používání tohoto nařízení“ (viz bod 22 tohoto názoru).

- e) jestliže je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím ve věci rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno v členském státě, v němž se o uznání žádá;

v případě pravidel pro určení příslušnosti stanovených v člancích [8] až 14⁷“

- f) jestliže je neslučitelné s pozdějším rozhodnutím ve věci rodičovské zodpovědnosti, které bylo vydáno v jiném členském státě nebo ve třetí zemi, ve které má dítě obvyklé bydliště, za předpokladu, že toto pozdější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro jeho uznání v členském státě, v němž se o uznání žádá,

17. Oddíl 4 kapitoly III nadepsaný „Vykona-telnost určitých rozhodnutí o právu na styk s dítětem a určitých rozhodnutí nařizujících navrácení dítěte“ zahrnuje články 40 až 45. Článek 40 nadepsaný „Oblast působnosti“ stanoví:

„1. Tento oddíl se použije:

nebo

[...]

- g) jestliže nebyl dodržen postup stanovený v článku 56⁶“

- b) na navrácení dítěte nařízeného rozhodnutím vydaným na základě čl. 11 odst. 8.

16. Článek 24 téhož oddílu stanoví:

„Příslušnost soudu členského státu původu nesmí být přezkoumávána. Hledisko veřejného pořádku [...] v čl. 23 písm. a) nelze uplatnit

2. Tento oddíl nebrání nositeli rodičovské zodpovědnosti v dovolávání se uznání a výkonu rozhodnutí v souladu s oddíly 1 a 2 této kapitoly“

6 — Článek 56 nařízení se týká umísťování dítěte do ústavní péče nebo pěstounské rodiny v jiném členském státě.

7 — Do citace jsou převzaty pouze odkazy na ustanovení o rodičovské zodpovědnosti, a nikoli ta, která se týkají rozvodu, rozluky nebo zrušení manželství, která zde nejsou relevantní.

18. Článek 42 nadepsaný „Navrácení dítěte“ zní:

c) soud při vydání svého rozhodnutí přihlédl k důvodům a důkazům, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí podle článku 13 [úmluvy].

„1. Vykonatelné rozhodnutí stanovící navrácení dítěte, uvedené v čl. 40 odst. 1 písm. b), vydané v jednom členském státě se uznává a je vykonatelné v jiném členském státě bez nutnosti prohlášení vykonatelnosti a bez možnosti námitky proti uznání rozhodnutí, pokud bylo rozhodnutí osvědčeno v členském státě původu v souladu s odstavcem 2.

V případě, že soud nebo jiný orgán přijme opatření k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení do státu jeho obvyklého bydliště, obsahuje osvědčení údaje o těchto opatřeních.

I v případě, že vnitrostátní právo nestanoví vykonatelnost rozhodnutí požadujícího navrácení dítěte podle čl. 11 odst. 8 ze zákona, může původní soud prohlásit rozhodnutí za vykonatelné bez ohledu na případný opravný prostředek.

Původní soudce bez návrhu vystaví osvědčení na jednotném formuláři obsaženém v příloze IV (osvědčení týkající se navrácení dítěte).

Osvědčení se vyhotovuje v jazyce rozhodnutí.“

2. Původní soudce, který vydal rozhodnutí uvedené v čl. 40 odst. 1 písm. b), vystaví osvědčení uvedené v odstavci 1, pouze pokud

a) dítě dostalo příležitost být vyslechnuto, pokud nebyl výslech považován za nevhodný s přihlédnutím k jeho věku nebo stupni vyspělosti;

19. Mezi prvky, které musí být v tomto ohledu osvědčeny je v bodě 13 dotčené přílohy IV uvedeno i následující potvrzení:

b) strany dostaly příležitost být vyslechnuty a

„Rozhodnutí ukládá navrácení dětí a soud při vydání svého rozhodnutí přihlédl k důvodům a důkazům pro rozhodnutí vydané podle článku 13 [úmluvy].“

20. Článek 43 nařízení zní:

nelze vykonat, pokud je neslučitelné s později
vydaným vykonatelným rozhodnutím.“

„1. Na veškeré opravy osvědčení se použije
právo členského státu původu.

2. Proti vydání osvědčení na základě čl. 41
odst. 1 nebo čl. 42 odst. 1 nelze podat oprav-
ný prostředek.“

22. Článek 53 nařízení zakotvuje, že každý
členský stát určí jeden nebo více ústředních
orgánů, které budou nápomocny při uplat-
ňování tohoto nařízení. Podle čl. 55 písm. c)
nařízení je v rámci věcí specifických pro rodi-
čovskou zodpovědnost jedním z úkolů těchto
orgánů, aby „usnadňovaly komunikaci soudů,
zejména při aplikaci čl. 11 odst. 6 a 7 a čl. 15“

21. Článek 47 nařízení nadepsaný „Vykoná-
vací řízení“ stanoví:

„1. Vykonávací řízení se řídí právem členské-
ho státu výkonu.

Skutkový a procesní rámec

2. Každé rozhodnutí vydané soudem jiného
členského státu a prohlášené za vykonatelné
v souladu s oddílem 2 nebo osvědčené v sou-
ladu s čl. 41 odst. 1 nebo čl. 42 odst. 1 se vyko-
ná v členském státě výkonu za stejných pod-
mínek, za jakých by bylo v tomto členském
státě vykonáno, kdyby v něm bylo i vydáno.

23. Budu zde postupovat stejně jako ve svém
názoru ve věci, v níž byl vydán rozsudek
Rinau⁸, takže shrnu hlavní prvky skutko-
vého i procesního rámce sporu, jak vyplý-
vají z předkládacího rozhodnutí a k němu
připojených písemností, ve formě synoptické
tabulky.

Zejména rozhodnutí, které bylo osvědčeno
v souladu s čl. 41 odst. 1 nebo čl. 42 odst. 1,

8 — Rozsudek ze dne 11. července 2008, C-195/08 PPU (Sb. rozh.
s. I-5271).

Datum	Itálie	Rakousko
6. 12. 2006	Narození dítěte; podle italského práva mají rodiče dítě ve společné péči.	
31. 1. 2008	Matka opouští i s dítětem společné bydliště.	
4. 2. 2008	Otec se u Tribunale per i Minorenni di Venezia (tribunál pro nezletilé v Benátkách) domáhá svěřeni dítěte do své výlučné péče a toho, aby byl matce uložen zákaz opustit s dítětem italské území.	
8. 2. 2008	Tribunale per i Minorenni di Venezia matce dočasně zakazuje opustit s dítětem italské území.	
	Matka se domáhá svěřeni dítěte do své výlučné péče.	Přes zákaz se matka i s dítětem přemísťuje do Rakouska.
16. 4. 2008		Otec se domáhá navrácení dítěte na základě úmluvy.
23. 5. 2008	Před vydáním konečného rozhodnutí ve věci péče si Tribunale per i Minorenni di Venezia vyžaduje znalecký posudek z oboru psychologie a nařizuje pravidelné kontakty mezi dítětem a otcem, a to částečně v Itálii a částečně v Rakousku, u příslušných sociálních služeb; aby se matka s dítětem mohla pohybovat mezi oběma zeměmi tak, aby byly možné kontakty s otcem, zrušuje zákaz opouštět území; prozatímně přiznává právo péče oběma rodičům společně a umožňuje matce pečovat o dítě u sebe v Rakousku s tím, že může rozhodovat pouze o jeho každodenním životě.	Zpočátku si rakouské úřady nejsou vědomy existence a obsahu tohoto rozhodnutí.

Datum	Itálie	Rakousko
6. 6. 2008		Na návrh matky zakazuje Bezirksgericht Judenburg (okresní soud v Judenburg, okrese bydliště matky i dítěte) otci vstupovat do kontaktu s matkou i dítětem, a to z důvodu, že matku obtěžoval.
3. 7. 2008		Na základě čl. 13 písm. b) úmluvy (vážné nebezpečí, že návrat by dítě vystavil fyzické nebo duševní újmu nebo je jinak dostal do nesnesitelné situace) Bezirksgericht Leoben (okresní soud v Leobenu, okresu sousedícím s okresem Judenburg) ⁹ zamítá otcův návrh (ze dne 16. dubna 2008) na nařízení navrácení dítěte do Itálie.
1. 9. 2008		Na základě odvolání otce Landesgericht Leoben (krajský soud v Leobenu) zrušuje usnesení ze dne 3. července 2008 na základě čl. 11 odst. 5 nařízení, přičemž otec nebyl ze strany Bezirksgericht vyslechnut.

9 — Ze soudního spisu neplyne, z jakého důvodu probíhala řízení v Rakousku před dvěma různými okresními soudy.

Datum	Itálie	Rakousko
6. 9. 2008		Končí platnost usnesení Bezirksgericht Judenburg ze dne 6. června 2008, neboť uplynula lhůta, na kterou bylo vydáno.
21. 11. 2008		Bezirksgericht Leoben vyslychá otce a znovu zamítá jeho návrh, přičemž tentokrát cituje usnesení Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 23. května 2008 (o němž v tuto chvíli již věděl) a stanovuje, že dítě zůstane u své matky v Rakousku.
7. 1. 2009		Landesgericht Leoben potvrzuje zamítnutí otcova návrhu a vrací se k odůvodnění podle čl. 13 písm. b) úmluvy.

Datum	Itálie	Rakousko
9. 4. 2009	Otec se u Tribunale per i Minorenni di Venezia domáhá, aby na základě čl. 11 odst. 8 nařízení nařídil navrácení dítěte.	
15. 5. 2009	Matka namítá na základě článku 10 nařízení nedostatek příslušnosti Tribunale per i Minorenni di Venezia; podpůrně se na základě čl. „15 (b) 5“ ¹⁰ nařízení domáhá postoupení Bezirksgericht Judenburg.	
30. 4. 2009 a 19. 5. 2009	Tribunale per i Minorenni di Venezia vyslýchá zástupce účastníků řízení, přičemž matka se osobně nedostavila; zástupci prohlašují, že jsou připraveni diskutovat o plánu kontaktů mezi otcem a dítětem, který bude vypracován tribunálem ustanoveným znalcem.	

10 — Viz poznámka pod čarou 36 v tomto názoru.

Datum	Itálie	Rakousko
26. 5. 2009		Na návrh matky (Tribunale per i Minorenni di Venezia neoznámený) prohlašuje Bezirksgericht Judenburg (aniž vyslechl otce), že je příslušný rozhodnout o návrhu na svěření do péče podaném matkou na základě „čl. 15 odst. 5“ nařízení; navrhuje Tribunale per i Minorenni di Venezia, aby se tento soud vzdal příslušnosti a řízení mu předal.
26. 6. 2009	Otec prohlašuje, že je připraven přizpůsobit se plánu návštěv, který bude stanoven.	
27. 6. 2009	Matka dovolávající se osobních obtíží a obav o blaho dítěte prohlašuje, že nehodlá na budoucí plán návštěv přistoupit.	
8. 7. 2009	Znalec předkládá návrh plánu kontaktů Tribunale per i Minorenni di Venezia, jemuž je téhož dne doručen návrh od Bezirksgericht Judenburg na předání řízení.	

Datum	Itálie	Rakousko
10. 7. 2009	Tribunale per i Minorenni di Venezia zamítá námitku nedostatku příslušnosti vznesenou matkou a odmítá vzdát se příslušnosti ve prospěch Bezirksgericht Judenburg z důvodu, že podmínky podle článku 15 nařízení nejsou splněny (dotčená situace není výjimečná ve smyslu odst. 1 a není vytvořen zvláštní vztah s Rakouskem ve smyslu odst. 3); konstatuje, že znalecký posudek z oboru psychologie nemohl být vyhotoven, protože matka nespolečně pracovala; nařizuje okamžité navrácení dítěte do Itálie buď v doprovodu matky (v takovém případě s tím, že bude k dispozici sociální bydlení a bude stanoven kalendář návštěv), nebo u otce, aby byl obnoven vztah mezi otcem a dítětem; a podle čl. 42 odst. 2 nařízení své rozhodnutí osvědčuje.	
25. 8. 2009		Bezirksgericht Judenburg svěřuje péči prozatímně matce, a to z důvodu, že návrat do Itálie by ohrožoval nejlepší zájem dítěte. Jeho rozhodnutí je oznámeno otci nepřeložené a bez poučení o možnosti odmítnout jeho přijetí.

Datum	Itálie	Rakousko
22. 9. 2009		Otec, dovoláváje se článku 47 nařízení, podává u Bezirksgericht Leoben návrh na výkon rozhodnutí o navrácení vydáný Tribunale per i Minorenni di Venezia dne 10. července 2009.
23. 9. 2009		Bezirksgericht Judenburg osvědčuje, že jeho usnesení ze dne 25. srpna 2009 nabylo právní moci a je vykonatelné.
12. 11. 2009		Bezirksgericht Leoben zamítá návrh na výkon rozhodnutí o navrácení vydaného Tribunale per i Minorenni di Venezia z důvodu, že navrácení dítěte k otci by dítě vystavovalo duševnímu nebezpečí.
30. 11. 2009		Otec proti rozhodnutí Bezirksgericht Leoben ze dne 12. listopadu 2009 podává odvolání.

Datum	Itálie	Rakousko
20. 1. 2010		Landesgericht Leoben vyhovuje otcovu odvolání, přičemž poukazuje na do- slovné uplatňování ustanove- ní nařízení.
16. 2. 2010		Matka podává proti rozhod- nutí Landesgericht Leoben ze dne 20. ledna 2010 návrh na obnovu řízení k Oberster Gerichtshof
20. 4. 2010		Oberster Gerichtshof ad- resuje Soudnímu dvoru pět otázek a žádá, aby se jimi Soudní dvůr zabýval v nalé- havém řízení.
3. 5. 2010		Žádost o rozhodnutí o před- běžné otázce je doručena Soudnímu dvoru.

Otázky postoupené Soudnímu dvoru

24. Předkládající soud připouští, že podle rozsudku Rinau¹¹ může vykonávající soud

v případě, že bylo vystaveno osvědčení na základě článku 42 nařízení, pouze konstatovat vykonatelnost rozhodnutí vydaného podle čl. 11 odst. 8 nařízení a vyhovět okamžitému navrácení dítěte. Meritorní přezkum rozhodnutí italského soudu je tedy v zásadě vyloučen. Stejně tak se nelze na základě vnitrostátních procesních norem dovolávat nedostatku místní příslušnosti tohoto soudu v rámci řízení „o obnově řízení“. Určité problémy

11 — Uvedeno výše v poznámce pod čarou 8.

si však podle jeho názoru vyžadují hlubší zkoumání.

nedostatku příslušnosti původního soudu (první otázka) nebo nepoužitelnosti čl. 11 odst. 8 nařízení (druhá otázka),

25. Oberster Gerichtshof nám proto pokládá následujících pět předběžných otázek:

- „1. Je třeba ‚rozhodnutí[m] o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte‘ ve smyslu čl. 10 písm b) bodu iv) nařízení [...] rozumět rovněž předběžné opatření, kterým se ‚rodičovská rozhodovací moc‘, a zejména právo určit místo bydliště, svěřuje rodiči, čeká-li se na konečné rozhodnutí o právo péče?
2. Nespadá usnesení o navrácení do působnosti čl. 11 odst. 8 nařízení pouze, pokud je soud vydá na základě rozhodnutí o právu péče, které vydal on sám?
3. V případě kladné odpovědi na první nebo druhou otázku:
 - a) Lze se ve druhém státě proti výkonu rozhodnutí osvědčenému podle čl. 42 odst. 2 nařízení dovolávat
 - b) nebo je třeba, aby v takovém případě odpůrce požádal ve státě původu o zrušení osvědčení, což by umožnilo odložit výkon ve druhém státě, až dokud nebude ve státě původu rozhodnuto?
4. V případě záporné odpovědi na první a druhou otázku nebo na třetí otázku písm. a):

Brání rozhodnutí vydané soudem druhého státu, které je třeba podle práva tohoto státu považovat za vykonatelné a kterým byla prozatímně péče svěřena rodiči, který dítě unesl, na základě čl. 47 odst. 2 nařízení výkonu rozhodnutí, jímž se nařizuje navrácení dítěte, dříve vydaného ve státě původu podle čl. 11 odst. 8 nařízení, a to i tehdy, pokud nebrání výkonu rozhodnutí o navrácení vydanému ve druhém státě v souladu s Haagskou úmluvou?

5. V případě, že je záporná i odpověď na čtvrtou otázku:
- i vlády česká, francouzská, italská, lotyšská, německá, slovinská a vláda Spojeného království byly zastoupeny na jednání dne 14. června 2010. Rodiče, ač oprávněni k předložení písemných vyjádření i k tomu, aby byli zastoupeni na jednání, v daném případě svého práva nevyužili.
- a) Lze ve druhém státě zamítnout výkon rozhodnutí osvědčeného soudem státu původu ve smyslu čl. 42 odst. 2 nařízení, pokud se po jeho přijetí okolnosti změnily natolik, že výkon by mohl závažně ohrožovat nejlepší zájem dítěte,

Rozbor

- b) nebo je třeba, aby se odpůrce dovo-
lával změny těchto okolností ve stá-
tě původu, což by znamenalo, že ve
druhém státě lze odložit výkon až
do doby, než bude ve státě původu
rozhodnuto?“

Úvodní poznámky

Řízení před Soudním dvorem

26. Vzhledem k tomu, že věc je předmětem naléhavého řízení upraveného článkem 104b jednacího řádu Soudního dvora, byla písemná vyjádření předložena pouze rakouskou vládou a Evropskou komisí, s výjimkou stran sporu v původním řízení, které jsou v této fázi oprávněny intervenovat. Tytéž strany, jakož

27. Otázky Oberster Gerichtshof jsou v nezanedbatelné míře vyvolány tím, že uvedený soud vnímá určitý rozpor mezi doslovným a teleologickým výkladem některých ustanovení nařízení. Je tedy patrně důležité pamatovat na tři základní zásady, z nichž vycházejí příslušná ustanovení nařízení a jimiž se musí řídit veškerý teleologický výklad¹².

¹² — Viz též rozsudek Rinau uvedený výše v poznámce pod čarou 8 (body 47 a násl.), jakož i můj názor v téže věci (body 15 a násl.).

28. Nařízení je zaprvé založeno na nadřazenosti zájmu dítěte a dodržování jeho práv. Kromě důrazu na to, aby v každém případě bylo přihlíženo k nejlepšímu zájmu dítěte samotného, se tato myšlenka projevuje zejména obecným pravidlem, že soudy s nejlepšími předpoklady k řešení jakékoli otázky týkající se péče nebo rodičovské zodpovědnosti jsou soudy místa, kde má dítě obvyklé bydliště, a tyto soudy musejí být v zásadě v dané věci příslušné. Mám však za to, že i když soud, který má rozhodnout v konkrétním případě, musí brát v úvahu zvláštní zájem každého dotčeného dítěte, musí se výklad nařízení opírat o globálnější pojem nejlepšího zájmu dítětem, který se použije obecně.

29. Nařízení má zadruhé zaručit, že každé neoprávněné přemístění dítěte zůstane bez právních účinků, ledaže by bylo následně ostatními dotčenými stranami akceptováno. Vedeno touto logikou zakotvuje jednak kvaziautomatický mechanismus za účelem prosazení bezodkladného navrácení dítěte a jednak velmi přísně omezuje možnosti přechodu příslušnosti na soudy členského státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, což soudům členského státu předchozího obvyklého bydliště umožňuje nedbat na případné rozhodnutí o nenavrácení přijaté na základě článku 13 úmluvy.

30. I v přesně vymezené oblasti rodičovské zodpovědnosti a neoprávněného odebrání dětí tak nařízení sleduje přinejmenším dva cíle – příslušnost soudů členského státu obvyklého bydliště dítěte a navrácení dítěte do státu předchozího obvyklého bydliště po neoprávněném přemístění – které se mohou ukázat jako částečně neslučitelné, a to přinejmenším tehdy, trvá-li přemístění po delší dobu, takže dítě získá nové obvyklé bydliště v členském státě, do něhož bylo přemístěno.

31. Nařízení zatřetí od vnitrostátních soudů vyžaduje zvýšený stupeň vzájemné důvěry, čímž omezuje důvody pro neuznání rozhodnutí soudu jiného členského státu na nezbytné minimum a činí uznávání a výkon těchto rozhodnutí kvaziautomatickým. Kromě toho a v témže duchu zakotvuje mechanismus spolupráce a vede vnitrostátní soudy k jeho využívání.

32. Podle mého názoru si zasluhují pozornost dva další aspekty nařízení.

33. Zprvė nařzení zakotvuje pouze normy týkající se příslušnosti, uznávání a výkonu. Žádným způsobem se nedotýká hmotněprávních otázek. V rozporu s tím, na co se při jednání snažila poukázat rakouská vláda, nemá uplatňování nařzení povahu „evropské integrace na úkor dítěte“, nýbrž má jasně stanovit příslušný soud v situacích s přeshraničním prvkem a má zajistit, aby ostatní soudy jeho rozhodnutím důvěřovaly, poněvadž *všechny* soudy členských států musejí rozhodovat s tím, že upřednostňují nejlepší zájem dotyčného dítěte.

být ke členskému státu, kam bylo neoprávněně přemístěno.

34. Nařzení zadruhé předpokládá – a v některých případech dokonce vyžaduje – aby soudy a strany jednaly ve věci neoprávněných přemístění nebo zadržení¹³ dítěte rychle. Nemí-li tato rychlost jednání skutečně zajištěna, uplatňování nařzení tím trpí, jak to ilustruje projednávaný případ. Nařzení má vyloučit zvláště to, aby se situace zkomplikovala z důvodu nových vztahů, které by dítě mohlo na-

35. Nakonec je třeba pomatovat na jednotlivé etapy řízení zakotveného úmluvou a nařzením pro případ neoprávněného (a sporného) přemístění. Opuštěný rodič se především musí na základě článku 12 úmluvy obrátit na soudy členského státu, do něhož bylo dítě přemístěno, s cílem dosáhnout vydání usnesení o navrácení. Tomuto návrhu musí být vyhověno, ledaže existuje některý z výjimečných důvodů pro zamítnutí uvedených v článku 13 úmluvy a pokud v případě zamítnutí podle písm. b) tohoto článku není prokázáno, že byla přijata příslušná ustanovení k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení (viz čl. 11 odst. 4 nařzení). Ve všech případech musí být rozhodnutí přijato, není-li výjimečných okolností, ve lhůtě šesti týdnů (čl. 11 odst. 3 nařzení). V případě rozhodnutí o nenavrácení musí být toto rozhodnutí sděleno orgánům členského státu předchozího obvyklého bydliště a strany (v zásadě rodiče) musí mít možnost se před příslušným soudem tohoto státu vyjádřit. Případně může soud tohoto státu nicméně nařídít navrácení dítěte (čl. 11 odst. 8 nařzení) a jeho rozhodnutí bude přímo vykonatelné v členském státě, do něhož bylo dítě přemístěno, je-li osvědčeno v souladu s článkem 42 nařzení. Takové osvědčení však lze vystavit pouze, pokud soud přihlédl k důvodům a důkazním prostředkům, z nichž rozhodnutí o nenavrácení vychází. Soud, který za těchto okolností nařizuje navrácení, kromě toho musí informovat orgány členského státu, do něhož bylo dítě přemístěno,

13 — Nařzení se týká jak případů neoprávněného odebrání, tak neoprávněného zadržení. V další části budu hovořit výlučně o „neoprávněném odebrání“, neboť to je případ projednávané věci. Veškeré vyjádřené úvahy se nicméně vztahují k oběma modelovým případům.

o podmínkách veškerých opatření přijatých k zajištění ochrany dítěte po jeho navrácení.

K první otázce

36. Oberster Gerichtshof se nás dotazuje, zda předběžné opatření svěřující „rodičovskou rozhodovací moc“ zejména právo určovat místo bydliště rodiči, který dítě unesl, do doby, než bude vydáno pravomocné rozhodnutí o péči, musí být považováno za „rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte“ ve smyslu čl. 10 písm. b) bodu iv) nařízení¹⁴.

37. V kontextu dotčeného řízení jde o to stanovit, zda vzhledem ke svému rozhodnutí

ze dne 23. května 2008 pozbyl Tribunale per i Minorenni di Venezia příslušnost, kterou by si jinak na základě obecného pravidla podle článku 10 nařízení zachoval jakožto soud členského státu, v němž mělo dítě své obvyklé bydliště bezprostředně před svým neoprávněným přemístěním. Oberster Gerichtshof se totiž domnívá, že dítě nyní získalo nové obvyklé bydliště v Rakousku a že není-li splněna podmínka podle písm. a) tohoto článku (v projednávaném případě souhlas otce), jsou naopak splněny dvě první podmínky stanovené alternativně pod písm. b) (totiž dítě bydlí v Rakousku nejméně rok poté, co se otec dozvěděl o místě, kde se dítě nachází nebo nacházelo, a dítě si ve svém novém prostředí zvyklo). Je-li rovněž splněna alespoň jedna z dodatečných podmínek označených čísly i) až iv), přechází obecná příslušnost na soudy v Rakousku, které je členským státem, v němž má dítě nové obvyklé bydliště. Oberster Gerichtshof vylučuje podmínky i) až iii), má ale za to, že je-li – jak to tvrdí matka – rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 23. května 2008 „rozhodnutím o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte“, je podmínka iv) splněna.

38. Oberster Gerichtshof je však toho názoru, že při teleologickém výkladu nelze tuto podmínku považovat za splněnou – i kdyby dle doslovného výkladu bylo dotčené rozhodnutí skutečně „rozhodnutím o právu péče“ z důvodu, že údajně upravuje, byť prozatímně,

14 — Jak na jednání upřesnila italská vláda, zdá se, že výraz „rodičovská rozhodovací moc“, zejména právo určovat bydliště, použitý v předběžné otázce neodráží zcela správně obsah rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 23. května 2008. Je však nesporné, že toto rozhodnutí se skutečně týká péče o dítě a neobsahuje jeho navrácení.

péči o dítě a neobsahuje jeho navrácení, přinejmenším nikoli okamžitě.

se rovněž domnívá, že podmínky přechodu příslušnosti vypočítané v článku 10 nařízení musí být jakožto výjimky z obecného pravidla o zachování příslušnosti soudů členského státu předchozího obvyklého bydliště vykládány spíše restriktivně než extenzivně.

39. Jeho argumentace je v podstatě následující. Pokud *pravomocné* rozhodnutí o péči neobsahuje navrácení dítěte, není důvod pro zachování příslušnosti soudů státu předchozího obvyklého bydliště. Soudy nového státu obvyklého bydliště budou mít vždy lepší předpoklady k následným rozhodnutím o dítěti, takže podmínky podle čl. 10 písm. b) bodu iv) nařízení jsou pochopitelné a přiměřené. Naopak pokud má *prozatímní* povolení ponechat dítě u „rodiče únosce“ pouze vyloučit přemístování dítěte do doby, než bude vydáno pravomocné rozhodnutí, bránil by doslovný výklad tím, že ruší příslušnost soudu předchozího obvyklého bydliště, tomu, aby uvedený soud mohl s konečnou platností rozhodnout. S přihlédnutím k účelu nařízení by však tento soud měl pozbyť příslušnosti pouze tehdy, pokud řízení o péči *skončilo* bez usnesení o navrácení. Rakouská vláda tuto argumentaci zcela schvaluje.

41. Všechny členské státy zastoupené na jednání s výjimkou Slovenské republiky hájily v podstatě stejné stanovisko.

42. Obecně se k tomuto stanovisku mohou připojit, ač mám za to, že je třeba některé jeho podrobnosti nuancovat a prozkoumat určité další úvahy, které jdou v opačném smyslu a nelze je okamžitě vyloučit.

40. Ve stejném duchu zdůrazňuje Komise riziko, že soud členského státu předchozího bydliště bude odrazován od přijetí prozatímního rozhodnutí o péči, které by ponechávalo dítě v členském státě, kde má nové obvyklé bydliště, a které by bylo v zájmu dítěte, a to z obavy, že bude následně zbaven příslušnosti k vydání konečného rozhodnutí. Komise

43. Především poznamenávám, že úvahy Oberster Gerichtshof se v určité míře opírají o důvody, které vedly Tribunale per i Minorenni di Venezia k tomu, že péči prozatímně svěříl matce. Takového přístupu bych se zdráhala držet. V zásadě se mi nezdá žádoucí vykládat nařízení v závislosti na zvláštním odůvodnění jednotlivého rozhodnutí o péči. Je třeba spíše stanovit, zda ze skutečnosti, že se jedná o rozhodnutí prozatímní, či nikoli, lze dovozovat objektivní rozdíly. Kromě toho vždy existuje

nebezpečí, že soud členského státu nesprávně vyloží odůvodnění soudu z jiného členského státu¹⁵. Pokusím se tedy tuto otázku rozebrat při dodržení obecnějšího přístupu.

45. Nakonec je třeba uznat, že – ať se výsledek doporučovaný předkládajícím soudem, Komisí a převážnou většinou členských států zastoupených na jednání jeví jakkoli svůdný – určité argumenty mohou svědčit proti němu. Lze je shrnout následovně.

44. Dále bych se v kontextu, jako je tento, zdráhala bez dalšího uplatňovat zásadu, že výjimky či odchylky z pravidla se musí vykládat doslovně. V případě článku 10 sice pravidlo o zachování příslušnosti soudu předchozího obvyklého bydliště odpovídá jedné ze základních zásad nařízení – totiž zásadě zbavit protiprávní akt rodiče únosce všech právních účinků – avšak výjimka odpovídá základní zásadě jiné, neboť se jedná o pravidlo o určení příslušnosti „formulov[ané] s ohledem na nejlepší zájmy dítěte, zejména na blízkost“¹⁶.

46. Článek 10 písm. b) bod iv) nařízení pojednává o situaci, ve které dítě nejméně rok bydlelo v členském státě, kam bylo neoprávněně přemístěno, kde získalo nové obvyklé bydliště a kde si v novém prostředí zvyklo, přičemž v této situaci soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště v této době nejenže nedospěly ke konečnému rozhodnutí, pokud jde o péči o dítě, ale navíc měly za to, že – zajisté dočasně, avšak každopádně během nejméně jednoho daného roku – jeho nejlepší zájem vyžaduje, aby zůstalo v členském státě, do něhož bylo přemístěno. S ohledem na běh času je dost pravděpodobné, že tyto soudy se budou stále obtížněji seznamovat se situací a současným okolím dítěte (např. prostřednictvím znaleckých posudků z oboru psychologie, zpráv sociálních služeb nebo v závislosti na věku dítěte přímými dotazy). Kromě toho se nacházejí ve státě, se kterým dítě bezpochyby postupně ztrácí kontakt. Neměla by mít za takových podmínek zásada příslušnosti soudů nejbližších dítěti

15 — Sama sebe se ptám, zda tomu tak do určité míry není v projednávané věci. Oberster Gerichtshof totiž, jak se zdá, předpokládá, že Tribunale per i Minorenni di Venezia svěřil péči prozatímně matce především proto, aby zamezil opakovanému přemísťování dítěte, zatímco já vykládám usnesení ze dne 23. května 2008 tak, že se tento soud pokoušel zejména usnadnit přemísťování dítěte i s matkou mezi Rakouskem a Itálií, aby si dítě zachovalo kontakty s otcem.

16 — Viz dvanáctý bod odůvodnění nařízení. Kromě toho je třeba poznamenat, že kritérium blízkosti může svou povahou vést k výsledkům, které se budou v průběhu času lišit.

přednost před zachováním příslušnosti soudu předchozího obvyklého bydliště?

aby mu z jeho protiprávního jednání plynuly výhody.“

47. Nemyslím si, že by odpověď na tuto otázku musela být kladná.

49. Právě tuto rovnováhu – mezi dvěma zásadami, které jsem identifikovala výše¹⁹ – se článek 10 nařízení snaží nastolit, pokud jde zaprvé o obecnou příslušnost ve věci rodičovské zodpovědnosti a zadruhé prostřednictvím čl. 11 odst. 8 stejného nařízení zvláštní příslušnost k nařízení navrácení dítěte.

48. Pokud bylo dítě neoprávněně přemístěno do jiného členského státu, je bezprostředním cílem nařízení a úmluvy zajistit jeho rychlé navrácení a zbavit „rodiče únosce“ jakékoli praktické či právní výhody, ohledně níž by si mohl dělat naděje, že ji ze situace vyvodí¹⁷. Je-li tento cíl účinně naplňován, má to rovněž nezanedbatelný odrazující účinek. Avšak, jak vysvětluje důvodová zpráva k návrhu Komise předcházejícímu přijetí nařízení¹⁸, „v určitých případech se může ukázat jako odůvodněné, aby faktická situace nastolená přemístěním dítěte měla za právní následek přechod příslušnosti. Za tímto účelem je třeba najít rovnováhu mezi vhodností umožnit soudu, který je napříště nejbližší k dítěti, prohlásit se za příslušný a nutností zabránit původci únosu,

50. Ve vztahu k neoprávněným přemístěním vyžaduje základní zásada, mající zbavit „rodiče únosce“ jakékoli výhody vyvozované z jeho protiprávního skutku, zachování příslušnosti soudů členského státu předchozího obvyklého bydliště. Tento princip platí nejen ve vztahu k obecné příslušnosti, ale rovněž *a fortiori* ve vztahu k příslušnosti k nařízení navrácení.

17 — Uvádím nicméně, že souhlasím s upřesněním učiněným francouzskou vládou při jednání, totiž že zde nejde o sankci ukládanou rodiči únosci, nýbrž spíš o opatření, které má obnovit právní situaci, která by existovala, kdyby k neoprávněnému odebrání nedošlo.

18 — Návrh nařízení Rady ze dne 17. května 2002 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti, o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 a o změně nařízení (ES) č. 44/2001, pokud jde o otázky výživného [COM (2002) 222 final/2] ve vztahu k článku 21 návrhu nařízení, který se stal článkem 10 nařízení. Formulace tohoto ustanovení se změnila, avšak obsah zůstává v podstatě shodný.

51. Zdá se však zcela přiměřené – a konsistentní s hledáním výše popsané rovnováhy – zakotvit, jak to činí čl. 10 písm. a) nařízení, že získání nového obvyklého bydliště může mít *spolu se souhlasem každé osoby mající právo*

19 — Viz body 28 a 29 tohoto názoru.

péče za následek přechod příslušnosti na soudu členského státu nového obvyklého bydliště. V tomto případě už příslušnost k nařízení navracení dítěte pozbývá důvod ke své existenci.

z přípravných prací předcházejících přijetí nařízení sice plyne, že několik delegací bylo tomuto řešení nakloněno²¹, byl vědomě zvolen náročnější přístup omezující přechod příslušnosti striktně na 4 situace taxativně vypočítané v konečném znění čl. 10 písm. b) nařízení.

52. Stejně přiměřeným by se mohlo zdát zakotvení téhož přechodu příslušnosti pokaždé, kdy dítě nejen získá nové obvyklé bydliště, ale kdy rovněž v novém členském státě bydlelo více než rok a na nové prostředí si zvyklo, a to i při neexistenci výslovného souhlasu všech stran majících právo péče. To je vlastně řešení zvolené v článku 7 Haagské úmluvy z roku 1996,²⁰ které se jeví být v souladu se zásadou příslušnosti soudů obvyklého bydliště v nejlepším zájmu dítěte. Avšak i když

53. První tři z těchto situací fakticky implikují tacitní souhlas oprávněných z práva péče (za obvyklých okolností konkrétně opuštěného rodiče), jestliže v členském státě, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, nebyl podán návrh na navracení dítěte, anebo byl takový návrh vzat zpět nebo zamítnut, aniž navrhovatel pokračoval postupem podle čl. 11 odst. 7 a 8 nařízení v členském státě předchozího obvyklého bydliště.

54. Čtvrtý vzorový případ, jenž nás zde zajímá, je případ rozhodnutí o právu péče, *kteří neobsahuje navracení dítěte*, vydaného soudem členského státu předchozího obvyklého bydliště. V tomto případě jde nikoli o tacitní souhlas tohoto soudu s přechodem příslušnosti, nýbrž spíše o rozhodnutí, kterým se schvaluje, že dítě získalo nové obvyklé bydliště v jiném členském státě, což bude mít za následek přechod příslušnosti. Zatímco tedy pokud dítě změní obvyklé bydliště legálním

20 — Uvedena výše v poznámce pod čarou 3. Tato úmluva byla podepsána všemi členskými státy Unie s výjimkou Malty, avšak dosud byla ratifikována jen osmi z nich s výjimkou Rakouské republiky a Italské republiky. Všechny ostatní členské státy s výjimkou Dánského království byly oprávněny ji ratifikovat nebo k ní přistoupit současně v zájmu Unie (viz rozhodnutí Rady 2008/431/ES ze dne 5. června 2008, kterým se některé členské státy v zájmu Evropského společenství zmocňují k ratifikaci Haagské úmluvy z roku 1996 o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí, nebo k přistoupení k této úmluvě a kterým se některé členské státy zmocňují k učinění prohlášení o uplatňování příslušných vnitřních pravidel práva Společenství – Úmluva o příslušnosti, použitelném právu, uznávání, výkonu a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí (Úř. věst. L 151, s. 36).

21 — Viz zejména oddíl II písm. a) dokumentu 13940/02 Rady ze dne 8. listopadu 2002 (body 11 a násl.).

přestěhování z jednoho členského státu do druhého, dochází k přechodu příslušnosti automaticky na základě článků 8 a 9 nařízení, v případě neoprávněného přemístění musí soud členského státu předchozího obvyklého bydliště legalizovat toto přemístění tím, že jej schválí, aby tak bylo dosaženo stejného výsledku.

k podání nebo potvrzení návrhu na navrácení dítěte. Bylo by tedy překvapivé – a nesoudné – kdyby ve čtvrtém případě implikovala mezní datum pro skončení řízení. Přitom kdyby prozatímní rozhodnutí byla zahrnuta do pojmu „rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte“, vedlo by to právě k tomuto výsledku. V tomto případě by si soud, který nevydal „rozhodnutí o právu péče o dítě, které neobsahuje [bezprostřední] navrácení dítěte“, zachovával příslušnost až do skončení řízení; zatímco soud, který by takové rozhodnutí vydal (což se může často ukázat jako žádoucí v zájmu dítěte), by si tím na sebe naložil povinnost v podobě mezního termínu k vydání trvalějšího rozhodnutí.

55. Není sporu o tom, že takové schválení se vyjadřuje rozhodnutím, které má upravit otázku péče trvalým způsobem, za předpokladu, že jsou splněny ostatní podmínky podle čl. 10 písm. b) nařízení (nové obvyklé bydliště déle než rok, začlenění do nového prostředí). Podle doslovného výkladu (slovinská vláda zdůraznila značně širokou definici pojmu „rozhodnutí“ v čl. 2 odst. 4 nařízení) by tomu bylo stejně u prozatímního rozhodnutí, které má být nahrazeno pozdějším rozhodnutím trvalým.

56. Nemyslím si však, že by tomu tak mělo být. Doba jednoho roku, která podmiňuje přechod příslušnosti ve všech situacích uvedených v čl. 10 písm. b) nařízení ve třech prvních případech jasně implikuje mezní datum

57. Rozhoduje-li soud o sporu týkajícím se práva péče o dítě a především pokud tento spor vyvstává v rámci neoprávněného přemístění, musí často čelit zásadní obtíži. Urputnost, s jakou si rodiče počínají, může jednoho nebo druhého vést k tomu, že využije všech dostupných řízení s cílem získat dítě zpět. V určitých případech se rodič může zmýlit v prostředku, v jiných je může využívat vědomě. Krom toho je třeba uvést, že vzhledem k tomu, že jsou nutně dotčeny soudy dvou členských států, mohou řízení v jednom státě zpozdit řízení ve státě druhém a případné selhání v komunikaci může lhůty dále prodloužit. Ve všech případech však existuje skutečné nebezpečí, že délka řízení fakticky

unikne kontrole soudu rozhodujícího v členském státě předchozího obvyklého bydliště.

s otcem, posudek znalce z oboru psychologie) – opatření, která byla odůvodněna právě rozhodnutím ponechat dítě prozatímně u matky v Rakousku – naplněna z důvodu naprosté absence spolupráce ze strany matky. Doba jednoho roku tak uplynula, aniž by to mohlo být přičítáno souhlasu otce nebo nečinnosti Tribunale per i Minorenni di Venezia²³.

58. Daný případ je toho názorným příkladem. Zdá se především, že Bezirksgericht Leoben zamítl návrh na navrácení podaný otcem na základě úmluvy až dne 3. července 2008, nějakých jedenáct týdnů od podání tohoto návrhu dne 16. dubna 2008, zatímco čl. 11 odst. 3 nařízení stanovuje maximální lhůtu šesti týdnů „s výjimkou případů, kdy to neumožňují mimořádné okolnosti.“ Dále otec na místo, aby se po tomto zamítnutí obrátil přímo na Tribunale per i Minorenni di Venezia a domohl se usnesení na základě čl. 11 odst. 8 nařízení, podal proti zamítnutí odvolání v Rakousku – dvakrát, neboť první odvolání bylo zrušeno a bylo rozhodnuto o novém zamítnutí. Kromě toho i po zamítnutí jeho druhého odvolání dne 7. ledna 2009 čekal otec tři měsíce, než podal návrh podle čl. 11 odst. 8 nařízení²². Během celé této doby nemohla být opatření, která stanovil Tribunale per i Minorenni di Venezia k tomu, aby byl dostatečně informován pro účely vydání trvalého rozhodnutí o právu péče o dítě (kontakty

59. Přesto musí soud, který o takovém sporu rozhoduje jako první, velmi často přijmout bezprostřední předběžná opatření, aby vyřešil to nejnaléhavější předtím, než bude mít všechny informace nezbytné k přijetí trvalého rozhodnutí, pokud jde o právo péče o dítě. Právě to se stalo v projednávaném případě. Nezdá se mi myslitelné, že by si zákonodárce přál, aby v takové situaci příslušnost po uplynutí jednoho roku automaticky přecházela, ačkoli by prvnímu soudu zůstávala zachována, kdyby tento soud nemusel vydávat bezprostřední předběžné opatření, čímž se trvalé rozhodnutí o právu péče posouvá na pozdější datum. To by znamenalo přerušit běh řízení zahájeného před příslušným soudem pouze z toho důvodu, že tento soud vydal předběžné opatření, které považoval za nezbytné.

22 — Může být, že tato lhůta vyplývá ze špatného pochopení čl. 11 odst. 7 nařízení, které zakotvuje lhůtu tří měsíců k tomu, aby strany mohly předložit vyjádření k rozhodnutí o nenavrácení, avšak v tomto ohledu nemáme informace.

23 — Uvádím zde na dokreslení projednávaného případu, avšak srovnatelné okolnosti jsou dány rovněž ve výše citované věci Rinau a věci Purucker (C-256/09), o které Soudní dvůr dosud nerozhodl. V projednávaném případě poznamenávám, že určitá opoždění při sdělování rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 23. května 2008 rakouským orgánům a žádosti o předání příslušnosti Bezirksgericht Judenburg ze dne 26. května 2009 Tribunale per i Minorenni di Venezia) mohla rovněž přispět k prodloužení řízení.

60. Naopak, pouze pokud kromě uplynutí času existuje souhlas rodiče navrhovatele – čímž se končí všechna již zahájená řízení nebo vylučují jakékoli další řízení, který by mohlo vést k vydání vykonatelného usnesení o navrácení na základě čl. 11 odst. 8 a článku 42 nařízení – nebo rozhodnutí příslušného soudu projednávajícího věc, jímž se ukončuje řízení, které před ním probíhá, a jež neobsahuje navrácení dítěte, je přechod příslušnosti na soudy členského státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, odůvodněný. Všechny čtyři situace upravené v čl. 10 písm. b) nařízení mají sourodý základ ve výslovném nebo implicitním rozhodnutí, které vylučuje, aby byly později použity mechanismy podle čl. 11 odst. 8 a článku 42 nařízení.

znesnadňovat úkol odlišit rozhodnutí prozatímní od rozhodnutí „konečného“.

62. Mám za to, že odpověď je třeba hledat v kritériu vyjádřeném francouzskou vládou, totiž že rozhodnutí o právu péče musí být považováno za prozatímní, dokud dotčený soud „nevyčerpal podání, které mu bylo předloženo“. Stačí tak zkoumat – je-li to třeba s pomocí příslušných ústředních orgánů – zda v dotčeném řízení zbývá ještě možnost přijmout nějaká opatření, aniž by bylo nutné nové podání k tomuto soudu.

63. Docházím tudíž k závěru, že cíle nařízení brání doslovnému výkladu jeho čl. 10 písm. b) bodu iv) a že předběžné opatření svěřující péči o dítě rodiči, který toto dítě unesl, až do vydání konečného (nebo trvalého) rozhodnutí o právu péče není „rozhodnutí[m], které obsahuje navrácení dítěte“ ve smyslu tohoto ustanovení.

61. Při jednání byla vznesena otázka, zda je soud členského státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, schopen s jistotou stanovit, zda má rozhodnutí soudu členského státu předchozího obvyklého bydliště prozatímní nebo konečnou povahu. Rozhodnutí ve věci práva péče mohou být totiž ze své podstaty vždy změněna v závislosti na změně okolností a nikdy tedy nemají tu míru konečnosti, jako většina ostatních soudních rozhodnutí²⁴. Kromě toho procesní a terminologické rozdíly mezi právními řády členských států mohou

Ke druhé otázce

64. Oberster Gerichtshof se táže, zda usnesení o navrácení spadá do působnosti čl. 11

24 — Viz mé stanovisko ve věci Purucker, uvedené výše v poznámce pod čarou 23 (body 118 a násl.).

odst. 8 nařízení výlučně tehdy, pokud je soud vydá na základě rozhodnutí o právu péče, které sám vydal.

výklad systém podle článků 10 a 11 jako celek sourodějším.

65. Vysvětluje, že matka tvrdí, že do působnosti čl. 11 odst. 8 nařízení spadá pouze usnesení o navrácení dítěte vydané na základě rozhodnutí o právu péče. Rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 10. července 2009, jehož výkon se otec pokouší zajistit, se podle ní neopírá o rozhodnutí o právu péče, takže do působnosti tohoto ustanovení nespadá.

66. Oberster Gerichtshof správně připouští, že takový výklad nemá oporu ani ve znění ustanovení, které bez dalšího hovoří o „následné[m] rozhodnutí nařizující[m] navrácení dítěte“, ani v rozsudku Rinau²⁵, který zdůrazňuje procesní autonomii rozhodnutí navazujícího na rozhodnutí o nenavrácení, má však za to, že jej v rámci systematického a teleologického výkladu nelze vyloučit. Zprvč podle uvedeného soudu z čl. 11 odst. 7 nařízení vyplývá, že režim podle odst. 6 až 8 dávající poslední slovo soudům členského státu předchozího obvyklého bydliště je odůvodněn pouze, pokud se usnesení o navrácení opírá o opatření ve věci péče obsahující navrácení dítěte. Zadruhé by podle něj činil takovýto

67. Úvodem rovnou podotýkám, že nejsem vůbec přesvědčena, že úvahy vyjádřené předkládajícím soudem musejí vést k výsledku, který nabízí. Jak jsem vysvětlila v rámci první otázky, primárním účelem úmluvy je s výjimkou určitých výjimečných okolností zajistit *okamžité* navrácení dítěte *předtím*, než je přezkoumána otázka práva péče nebo rodičovské odpovědnosti. Článek 11 nařízení má tuto konstrukci posílit, a to stále veden cílem *bezodkladného* navrácení, a nikoli až po vydání rozhodnutí v otázce práva péče na závěr řízení, které může být dlouhé.

68. Oberster Gerichtshof se však domnívá, přičemž tento pohled byl během jednání obhajován rovněž několika členskými státy, že usnesení o navrácení opírající se o opatření ve věci práva péče obsahující navrácení dítěte, přijaté po konstatování skutkových okolností a získání důkazů, skýtá vyšší záruky jeho podloženosti než rozhodnutí vydané v rámci prostého řízení o předběžném opatření.

25 — Uveden výše v poznámce pod čarou 8 (zejména body 63 a násl.).

69. Kromě toho pokud by podle předkládající soudu rozhodnutí tohoto posledně

uvedeného druhu spadalo do působnosti čl. 11 odst. 8 nařízení, bylo by těžké porozumět dotčenému článku jako celku. Soud členského státu předchozího obvyklého bydliště by totiž na místo toho, aby vyžadoval, aby soud státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, nejprve vedl řízení o navrácení na základě úmluvy, mohl bezprostředně po únosu vydat prosté usnesení o navrácení, které by mohlo být přímo vykonatelné ve druhém členském státě, přesně jako rozhodnutí vydané na základě uvedeného čl. 11 odst. 8. Řízení podle úmluvy vyžadované tímto článkem 11 by tedy mělo za následek ztrátu času a nebyl by z něj samotného žádný užitek.

s článkem 42 nařízení osvědčit své rozhodnutí vydané na základě čl. 11 odst. 8 nařízení pouze, pokud vzal v úvahu důvody a důkazní prostředky, o které se rozhodnutí o nenavrácení opírá²⁶. Lze tedy předpokládat – rovněž v souladu se zásadou vzájemné důvěry, ze které nařízení vychází – že vyloučil dotčené důvody a důkazní prostředky na základě dalších informací, o nichž prvně uvedený soud nevěděl.

70. Pokud jde o první část této argumentace, uznávám, že řízení implikující hlubší přezkum skutkových okolností dává zvýšené záruky opodstatněnosti. Ale i řízení podle čl. 11 odst. 8 nařízení, je-li vedeno řádně, poskytuje podle mého názoru zcela dostačující záruky. Jde o situaci, ve které již soud státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, z jednoho nebo vícero důvodů vypočítaných v článku 13 úmluvy zamítl nařídít navrácení dítěte a sdělil soudu státu předchozího obvyklého bydliště – případně s pomocí jednotlivých ústředních orgánů zakotvenou v čl. 55 písm. c) nařízení – opis svého rozhodnutí, jakož i všechny příslušené dokumenty. Posledně uvedený soud, který má lepší předpoklady k tomu, aby posoudil okolnosti, v nichž dítě žilo před svým přemístěním, s těmi, v nichž bude případně žít po svém navrácení, může v souladu

71. Přístup podporovaný některými členskými státy při jednání se naopak patrně opírá o nedůvěru k rozhodnutím přijatým soudy členského státu předchozího obvyklého bydliště ze strany soudy členského státu, do něhož bylo dítě přemístěno. Takový přístup je nejen popřením zásady vzájemné důvěry, ale nebere rovněž v úvahu zjevnou výhodu, která vyplývá z dvojího přezkumu návrhu na navrácení oběma soudy, z nichž jeden má lepší předpoklady k tomu, aby mohl brát v úvahu současné okolnosti, v nichž dítě žije, zatímco druhý má lepší předpoklady k tomu, aby vyhodnotil okolnosti, v nichž dítě dříve žilo a v případě navrácení bude žít.

26 — Čl. 42 odst. 2 první pododstavec písm. c) a příloha IV bod 13 nařízení.

72. Pokud jde o druhou část této argumentace, zdá se mi, že se opírá o falešnou představu o vztahu mezi úmluvou a nařízením. Úmluva jednoznačně stanoví, že v případě únosu dítěte je třeba se o okamžité navrácení obracet především na soudy státu, kde se dítě nachází. Tyto soudy mají totiž nejlepší předpoklady k tomu, aby nařídily navrácení co nejúčinněji. Jejich rozhodnutí budou vykonána přímo ve vnitrostátním řízení. Pouze pokud tyto soudy mají za to, že je dán některý z důvodů pro nenavrácení vypočítaných v článku 13 úmluvy – tedy pouze v těchto případech, o nichž se má za to, že budou výjimečné – je nezbytné se na základě článku 11 nařízení obrátit na příslušný soud státu předchozího obvyklého bydliště. Tento soud tedy musí být přesvědčen, že namítaný důvod nebrání navrácení, než může odhlédnout od rozhodnutí o nenavrácení vydaného na základě úmluvy.

73. Kdyby naopak nařizování navrácení dítěte bylo od počátku na soudech státu předchozího obvyklého bydliště, bylo by zaprvé vykonávací řízení – vždy a nejen v případě použití čl. 11 odst. 8 nařízení – komplikováno nutností spolupráce mezi orgány dvou různých členských států, která by ve většině případů implikovala potřebu získat překlad příslušných dokumentů, a zadruhé by chyběla zásadní ochrana nejlepšího zájmu dítěte, totiž dvojí obligatorní přezkum v případě

pochybností o tom, zda je navrácení dítěte vhodné nařídít.

74. Zdá se mi tedy, že systém článku 11 nařízení posuzovaný jako celek je zcela soudrý, aniž je třeba požadovat předchozí rozhodnutí o právu péče jako základ pro rozhodnutí vydané na základě odst. 8 tohoto ustanovení.

75. Oberster Gerichtshof dále uvádí, že rozhodnutí vydané na základě čl. 11 odst. 8 nařízení může, *předchází-li* trvalému rozhodnutí o právu péče, které by mohlo vést k odlišnému výsledku, nutit dítě k tomu, aby dvakrát změnilo místo bydliště. I zde jde o úvahu, která byla při jednání zdůrazněna několika členskými státy.

76. Možnost dvojího přemísťování nelze popřít. Jde však o prvek, který dle mého názoru akceptují jak tvůrci úmluvy, tak tvůrci nařízení jako nutný důsledek cíle zajistit v případě neoprávněného přemístění nebo zadržení navrácení dítěte okamžitě nebo bez zbytečného odkladu. Tento úmysl se mi v systému příslušných ustanovení nařízení jeví velmi jasně. Dítě se především navrácí do členského státu předchozího obvyklého bydliště a následně se rozhoduje o právu péče a rodičovské zodpovědnosti. To bude v některých případech nutné implikovat dvojí přesun – ba dokonce trojí přesun, započítá-li se jako první neoprávněné

přemístění. I když nejsou vícenásobná přemístování zajiště v zájmu dotčeného dítěte, zdá se mi, že podle ducha nařízení (i úmluvy) musí převážet širší zájem na odrazení jakéhokoli pokusu o únos tím, že bude zbaven všech právních a praktických účinků.

základě čl. 11 odst. 8 nařízení bez toho, že by tomu předcházelo rozhodnutí o právu péče, jde proti zásadě vzájemné důvěry, neboť vychází z předpokladu, že soudy jiného členského státu mohou navrácení zamítnout ze subjektivních důvodů.

77. Kromě toho je třeba na řízení nahlížet ve světle sledovaného cíle, totiž navrácení dítěte k příslušnému soudu. Toto navrácení má jednoduše „napravit“ první přemístění v případě neoprávněného přemístění. Příslušný soud tedy musí zkoumat otázku práva péče s přihlédnutím ke všem okolnostem a přinejmenším některé aspekty tohoto přezkumu, jako jsou psychologická pozorování, zprávy sociální péče nebo případně přímé dotazy, zpravidla vyžadují přítomnost dítěte. Nemůže být v jeho zájmu komplikovat a prodlužovat tento proces tím, že bude ponecháno v členském státě, do něhož bylo neoprávněně přemístěno. Nakonec dotčený soud vydá rozhodnutí, které bude mít, či nikoli za následek poslední přemístění, které však bude vydáno s plnou znalostí případu.

79. Tento argument pro mě není vůbec přesvědčivý. Jak jsem vysvětlila výše, toto řízení dává spíše záruku dvojího přezkumu v případě pochybnosti o vhodnosti nařídit navrácení dítěte a vyžaduje uvážlivé odůvodnění každého rozhodnutí o navrácení vydávaného podle čl. 11 odst. 8 nařízení. To se mi naprosto nezdá jako neslučitelné se zásadou vzájemné důvěry, ze které vychází nařízení a která naopak vyžaduje, aby soudy jednoho členského státu nepřisuzovaly soudům jiného členského státu subjektivní postranní úmysly, nýbrž aby považovaly jejich rozhodnutí za stejně objektivně odůvodněná jako rozhodnutí soudů vlastního členského státu.

78. Nakonec Oberster Gerichtshof tvrdí, že možnost soudů členského státu předchozího obvyklého bydliště nařídit navrácení dítěte na

80. Jsem tedy toho názoru, že nic ve znění ani systematice nařízení neomezuje možnost nařídit navrácení dítěte na základě čl. 11 odst. 8 nařízení na případ, kdy tentýž soud již vydal rozhodnutí o právu péče.

Ke třetí otázce

81. Oberster Gerichtshof se táže, zda se lze v případě kladné odpovědi na první nebo druhou otázku v členském státě výkonu dovolávat nedostatku příslušnosti původního soudu (první otázka) nebo nepoužitelnosti čl. 11 odst. 8 nařízení (druhá otázka) proti výkonu rozhodnutí, které původní soud osvědčil podle čl. 42 odst. 2 nařízení, anebo zda se v tomto případě musí odpůrce domáhat zrušení osvědčení ve státě původu, což umožní odklad výkonu ve státě výkonu do doby, než bude ve státě původu rozhodnuto.

82. Vzhledem k tomu, že na první dvě otázky navrhuji odpovědět záporně, stává se třetí otázka bezpředmětnou. Přesto ji prozkoumám s ohledem na možnost, že by Soudní dvůr na první nebo druhou otázku odpověděl kladně, především pak se zřetelem na obecnější zájem, který může existovat na vyjasnění mezi možnostmi odporu proti výkonu rozhodnutí osvědčeného v souladu s čl. 42 odst. 2 nařízení.

83. Oberster Gerichtshof uvádí, že poté, co Tribunale pro i Minorenni di Venezia vydal

osvědčení v souladu s článkem 42 nařízení, nejsou rakouské soudy příslušné k meritornímu přezkumu jeho rozhodnutí. Nelze nicméně vyloučit, že tyto soudy mohou ověřovat, zda bylo dotčené rozhodnutí skutečně vydáno na základě čl. 11 odst. 8 nařízení. Poněvadž podle článku 40 nařízení se oddíl 4 nařízení vztahuje na „navrácení dítěte nařízeného rozhodnutím vydaným na základě čl. 11 odst. 8“, čl. 42 odst. 1 nařízení se nepoužije a osvědčení by tedy bylo závazné pouze, kdyby takové rozhodnutí existovalo, čemuž by tak nebylo, kdyby odpověď na jednu nebo druhou z prvních dvou otázek byla kladná.

84. Nicméně jelikož má podle předkládajícího soudu uvedené osvědčení umožnit okamžitý výkon bez dalšího meritorního přezkumu, mohl by to, že bylo osvědčení vydáno neoprávněně, konstatovat pouze původní soud. Článek 43 nařízení přitom upravuje pouze „opravu“ osvědčení. Naopak článek 10 nařízení č. 805/2004²⁷, což je novější ustanovení upravující obdobný problém, stanoví, že potvrzení evropského exekučního titulu se k návrhu podanému původnímu soudu zruší,

²⁷ — Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky (Úř. věst. L 143, s. 15).

je-li zřejmé, že bylo vydáno nenáležitě. Poněvadž evropský zákonodárce si jistě nepřál zakotvit slabší ochranu ve vztahu k navrácení dítěte než ve vztahu k vymáhání nesporných nároků, mělo by tomu podle Oberster Gerichtshof být stejně s osvědčením zakotveném v projednávaném případě. V tomto případě by bylo třeba rovněž analogicky uplatnit článek 23 nařízení č. 805/2004²⁸ tak, aby bylo možné odložit výkon do doby, než původní soud rozhodne o opravě nebo zrušení osvědčení.

možnosti, než se dospělo k současným odlišným textům²⁹.

85. Argumentace předkládajícího soudu se tedy z velké části opírá o srovnání s nařízením č. 805/2004, které bylo přijato pět měsíců po tomto nařízení, přičemž přípravné práce předcházející oběma nařízením probíhaly v Radě Evropské unie do značné míry ve stejné době. Podle mého názoru by tedy bylo překvapivé, kdyby citelný rozdíl mezi oběma texty (pouze oprava v případě věcné chyby v rámci nařízení a oprava v případě věcné chyby a zrušení, bylo-li potvrzení vydáno nenáležitě v rámci nařízení č. 805/2004) nevyjadřoval zákonodárcovu vůli činit rozdíly. Z dotčených přípravných prací přitom vyplývá, že v obou případech byly zvažovány různé

86. Zdá se mi tedy vyloučené pokoušet se vykládat první nařízení ve světle druhého, a to tím spíše, že i když obě spadají do obecné oblasti soudní spolupráce v civilních věcech, konkrétní záležitosti, kterých se dotýkají, jsou velmi odlišné a nutně neimplikují srovnatelné přístupy. Mezi zájmem na zajištění navrácení dítěte a zájmem na vymození nesporného nároku neexistuje totiž podobnost. Kromě toho uvádím, že situace upravené příslušnými ustanoveními se liší také v tom, že v rámci nařízení jde o konflikt, a tedy kontradiktorní tvrzení již známá a vzata v úvahu přinejmenším jedním z obou soudů, zatímco v rámci nařízení č. 805/2004 mění návrh na zrušení potvrzení domněle nesporný nárok na nárok alespoň částečně sporný, což může

28 — „Pokud dlužník [...] požádal [...] o zrušení potvrzení evropského nařízení výkonu v souladu s článkem 10, může příslušný soud nebo orgán v členském státě výkonu na žádost dlužníka [...] c) za výjimečných okolností vykonávací řízení zastavit.“

29 — Viz např. v rámci nařízení dokument německé delegace 7730/03 ze dne 21. března 2003, který vehementně obhajuje (s. 10) možnost opravného prostředku proti vydání osvědčení – postoj, který přesto nebyl v nařízení, jak bylo přijato, zvolen. V rámci nařízení č. 805/2004 je třeba si povšimnout naopak toho, že původní návrh Komise [COM (2002) 159 final] jednoduše zakotvoval, avšak s uceleným a výslovným odůvodněním v důvodové zprávě, že proti rozhodnutí o žádosti o osvědčení „není opravného prostředku“ – postoj, který Komise zachovala ve změně návrhu [COM(2003) 341 final] i po návrhu změny ze strany Evropského parlamentu zavádějícím možností žaloby, která však Parlamentem a radou nebyla v nakonec přijatém textu zvolena.

odůvodňovat odklad ze strany vykonávacího soudu, který dosud nárok neprojednával.

podle článku 42 není počítáno³⁰, takže by osvědčení bylo vydáno nenáležitě.

87. Je tedy zjevné, že vzniká otázka, jaké existují možnosti, pokud se jeví, že osvědčení toho druhu, které je uvedeno v článku 42 nařízení, bylo vystaveno nenáležitě. Třebaže zájem dosáhnout okamžitého navrácení dítěte, které bylo neoprávněně přemístěno, a zajistit prostý a rychlý výkon rozhodnutí nařizujících toto navrácení v rámci řízení podle článku 11, svědčí proti možnosti zpochybnit osvědčení upravené v uvedeném článku 42, vždy je možné, že soud vystaví takové osvědčení, mylně se domnívaje, že je tak oprávněn učinit, i když podmínky nutné k vydání rozhodnutí na základě čl. 11 odst. 8 nařízení nejsou ve skutečnosti splněny.

88. Při jednání byl uveden příklad soudu členského státu předchozího obvyklého bydliště, který nařídí navrácení dítěte, aniž existuje dřívější rozhodnutí o nevrácení podle článku 13 úmluvy v členském státě, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, a který své usnesení osvědčí podle článku 42 nařízení. Dotčený soud by byl jistě za daných okolností příslušný k vydání usnesení nařizujícího navrácení dítěte, avšak v tomto případě by nešlo o rozhodnutí uvedené v čl. 11 odst. 8 nařízení. S osvědčením takového rozhodnutí

89. Není vůbec myslitelné, že by úmyslem zákonodárce bylo vyloučit veškeré prostředky k nápravě omylu tohoto druhu, což neodpovídá nutně jen možnosti opravy uvedeně v bodu 24 odůvodnění nařízení, a sice „pokud osvědčení nevyjadřuje přesně obsah rozhodnutí.“

90. Toto je problematika, kterou jsem se již zabývala ve svém názoru ve věci Rinau³¹ a nověji v mírně odlišném kontextu ve svém stanovisku ve věci Purucker³². Zde se omezím na shrnutí pohledu, k němuž jsem v tomto ohledu dospěla, přičemž budu odkazovat na vývoje uvedené v obou citovaných věcech.

91. Nařízení jasně zakazuje jakoukoli žalobu proti vydání osvědčení. Naopak nezakazuje žalobu proti osvědčenému rozhodnutí. Pokud se jedna strana domnívá, že nejsou splněny podmínky nutné k tomu, aby dotčený

30 — Viz rozsudek Rinau uvedený výše v poznámce pod čarou 8, body 58 a násl. Takové usnesení, ač nemá okamžitou vykonatelnost zakotvenou ve článku 42 a článku 47 nařízení, může nicméně být uznáno a vykonáno v rámci řízení zakotvených pro jiná rozhodnutí v článku 28 a následujících.

31 — Uvedeno výše v poznámce pod čarou 8; viz zvláště body 85 až 96 názoru.

32 — Uvedeno výše v poznámce pod čarou 23; viz zvláště body 127, 128 a 148 až 154 stanoviska.

soud mohl toto rozhodnutí vydat, musí mít možnost zpochybnit příslušnost tohoto soudu před tímto soudem samotným – což, jak se zdá, v projednávaném případě matka učinila – případně podáním odvolání k soudu vyššího stupně. Nepřipouští-li vnitrostátní právo za těchto okolností opravný prostředek, musí se dotčený soud na základě čl. 267 třetího pododstavce SFEU obrátit na Soudní dvůr. Každá žaloba nebo každá předběžná otázka Soudnímu dvoru musí být za těchto okolností vyřízena co nejrychleji.

odložit výkon tohoto rozhodnutí, a umožnily tak matce podat žalobu. Tyto soudy nejsou samy o sobě příslušné k tomu, aby rozhodovaly o žalobě, a protože příslušnému soudu nebyla žádná žaloba podána, nic ve znění ani cílech nařízení neodůvodňuje opoždění výkonu rozhodnutí, jehož účelem je, připomeňme, domoci se bezodkladného navrácení dítěte.

92. Takový závěr odpovídá na první část třetí otázky předkládajícího soudu, ovšem tento soud se ve druhé části své otázky táže rovněž na to, zda v případě, že existuje osvědčené rozhodnutí, avšak jsou spory o odůvodněnost osvědčení, může dožádaný soud odložit výkon rozhodnutí, aby umožnil případně zrušení osvědčení.

93. Uvádím, že v projednávaném případě nic v rozhodnutí o předložení předběžné otázky ani v ostatních dokumentech předložených Soudnímu dvoru nenaznačuje, že by matka vedla svůj spor o příslušnost Tribunale per i Minorenni di Venezia dále tak, že by se v Itálii odvolala proti rozhodnutí ze dne 10. července 2009, jehož výkonu se v Rakousku domáhá otec.

94. Za takových okolností se mi zdá zcela vyloučené, aby rakouské soudy mohly

95. Bylo by tomu jinak, kdyby matka takovou žalobu podala již předtím, než se otec pokusí nechat rozhodnutí v Rakousku vykonat? Odklad výkonu by se za těchto okolností mohl jevit jako odůvodněnější, poněvadž soud členského státu výkonu je konfrontován se skutečnou, a nikoli již hypotetickou nejistotou, pokud jde o vykonatelnost sporného rozhodnutí. Mohl by se tak vyhnout neodůvodněnému přemístění dítěte, po němž by následovalo buď nové přemístění, nebo neodůvodněné ponechání dítěte v členském státě původu.

96. Nejsem však přesvědčena, že nařízení takový odklad umožňuje. Nejen že jej výslovně nezakotvuje, ale z toho, že nařízení obsahuje ustanovení umožňující odložit rozhodnutí o návrhu na určení vykonatelnosti rozhodnutí

o výkonu rodičovské zodpovědnosti³³, lze navíc dovozovat, že toto opomenutí je úmyslné, přičemž úmysl je kromě toho potvrzen skutečností, že současné články 43 a 44 byly při přípravě nařízení tvrdě zpochybňovány³⁴ a k přijetí ustanovení umožňujícího odklad výkonu nedošlo.

státu výkonu nejsou k zamítnutí nebo odkladu výkonu příslušné.

97. Nicméně tak jako v případě závěru, k němuž jsem dospěla, pokud jde o možnost napadnout rozhodnutí³⁵, považuji i zde za zjevné, že rodič napadající toto rozhodnutí v členském státě původu musí mít rovněž možnost domáhat se v témže členském státě odkladu výkonu rozhodnutí, tj. odkladu, k němuž by měly přihlížet soudy členského státu výkonu.

Ke čtvrté otázce

98. S ohledem na výše uvedené úvahy tedy dospívám k závěru, že Soudní dvůr by měl na třetí otázku Oberster Gerichtshof odpovědět tak, že pokud je rozhodnutí osvědčené soudem členského státu podle čl. 42 odst. 2 nařízení napadeno pro nedostatek příslušnosti původního soudu nebo z důvodu nepoužitelnosti čl. 11 odst. 8 nařízení, je jediným možným způsobem právní ochrany podat u soudů tohoto členského státu opravný prostředek proti tomuto rozhodnutí samotnému (a nikoli proti osvědčení). Soudy členského

99. Pro případ záporné odpovědi na první nebo druhou předběžnou otázku, anebo na první část třetí otázky se Oberster Gerichtshof táže, zda rozhodnutí vydané soudem státu výkonu, jež prozatímne svěruje péči rodiči, který unesl dítě, a jež je třeba na základě práva tohoto státu považovat za vykonatelné, brání na základě čl. 47 odst. 2 nařízení výkonu usnesení o navrácení vydaného státem výkonu na základě úmluvy.

33 — Článek 35 nařízení v oddílu 2 kapitoly III, který se nevztahuje na rozhodnutí nařizující navrácení dítěte upravená oddílem 4.

34 — Viz dokument německé delegace 7730/03 ze dne 21. března 2003, uvedený výše v poznámce pod čarou 29; tehdy šlo o článek 48 návrhu nařízení.

35 — Viz bod 91 tohoto názoru.

100. Než se budu touto otázkou, která se v rámci původního řízení týká účinků usnesení Bezirksgericht Judenburg ze dne 25. srpna 2009, zabývat, zdá se mi užitečné prozkoumat

podmínky, za nichž se tento soud považoval za příslušný k vydání uvedeného usnesení.

101. Z rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 10. července 2009 plyne, že matka se u italského soudu domáhala především toho, aby spor podle článku 15 nařízení postoupil rakouským soudům³⁶. Tato žádost byla zamítnuta z důvodu, že dotčená situace nebyla zaprvé výjimečná, neboť se týkala běžného sporu mezi rodiči o právo péče o dítě (zatímco článek 15 se použije „výjimečně“), a zadruhé že dítě nemělo „zvláštní vztah“ s Rakouskem podle definice uvedené v uvedeném čl. 15 odst. 3.

102. Toto rozhodnutí spadá do příslušnosti Tribunale per i Minorenni di Venezia a není předmětem tohoto řízení o předběžné otázce. Mám k němu nicméně určité výhrady.

103. Zaprvé se mi nezdá správné *vyložit* použití článku 15 nařízení z toho důvodu, že

dotčené řízení se týká běžného sporu mezi rodiči o právo péče o jejich dítě. Úvodní výraz „výjimečně“ nevyžaduje dle mého názoru, aby k tomu, aby mohlo být dotčené ustanovení uplatněno, musela být situace výjimečná. Umožňují spíše příslušnému soudu *odchýlit se* od obecných pravidel o příslušnosti a postoupit věc nebo část věci soudu jiného členského státu, s nímž má dítě zvláštní vztah, *jestliže* má tento soud za to, že soud jiného členského státu má lepší předpoklady k rozhodnutí věci a že postoupení poslouží nejlepšímu zájmu dítěte – situace, která bude v zásadě výjimečná.

104. Zadruhé se mi v rozporu s tím, co uvádí Tribunale per i Minorenni di Venezia ve svém odůvodnění, zdá, že v projednávaném případě bylo několik alternativních kritérií podle čl. 15 odst. 3 nařízení (z nichž by tedy přítomnost jediného postačovala k založení „zvláštního vztahu“) fakticky splněno. Je nesporné, že dítě mělo kromě italské i rakouskou státní příslušnost, což vyhovuje podmínce podle písm. c) dotčeného ustanovení, která se neomezuje na případ jediné státní příslušnosti. Kromě toho je zřejmé, že v okamžiku, kdy byl návrh na postoupení zamítnut, měla matka své obvyklé bydliště v Rakousku, což odpovídá kritériu podle písm. d)³⁷.

36 — Když odkazuje na článek „15(b)(5)“, není jisté, zda měl Tribunale per i Minorenni di Venezia na mysli písm. b) v odst. 1, 2 nebo 3 článku 15 nařízení, z nichž každý může být případně relevantní. Nejpravděpodobnějším vysvětlením se nicméně zdá být, že matka navrhla tomuto soudu podle odst. 1 písm. b), aby navrhl Bezirksgericht Judenburg, aby tento „převzal příslušnost v souladu s odstavcem 5“.

37 — Kromě toho uvádím, že dítě žilo obvykle v Rakousku více než polovinu svého života (ať již tam získalo nové „obvyklé bydliště“ ve smyslu nařízení, či nikoli), což by mohlo případně vyhovovat podmínce podle písm. b) v jeho francouzském znění, nikoli však nutně v dalších jazykových zněních.

105. Avšak i kdyby bylo možno považovat odůvodnění Tribunale per i Minorenni di Venezia za nedostatečné v některých ohledech, je jasné, že nic v článku 15 nařízení nemohlo tento soud *donutit* k závěru, že Bezirksgericht Judenburg má lepší předpoklady k rozsouzení věci a že postoupení by posloužilo nejlepšímu zájmu dítěte, a tedy ke vzdání se příslušnosti ve prospěch rakouského soudu. Uvádím rovněž, že Soudní dvůr nebyl informován o případném odvolání proti tomuto rozhodnutí o odmítnutí postoupení ze strany matky, které by se v jejím postavení jevilo jako obvyklý prostředek ochrany, jehož by měla použít, kdyby zpochybňovala odůvodnění Tribunale per i Minorenni di Venezia.

Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 10. července 2009.

107. Nemám k dispozici znění tohoto rozhodnutí ze dne 26. května 2009, ale stručný souhrn, který z něj činí Oberster Gerichtshof, jak se zdá, naznačuje, že Bezirksgericht Judenburg se prohlásil za příslušný v rozporu s článkem 15 nařízení. Tento článek totiž žádnému soudu v žádném případě neumožňuje prohlásit se za příslušný z vlastního podnětu. Z čl. 15 odst. 5 nařízení jasné plyne, že takovému prohlášení³⁸ o příslušnosti musí předcházet podání „na základě odst. 1 písm. a) nebo b)“ – tedy přímý nebo nepřímý podnět příslušného soudu, který přeruší řízení a vyzve strany, aby se obrátily na soud jiného členského státu, nebo sám dotčený soud požádá, aby vykonával svou příslušnost. Žádost o postoupení předložená soudem jiného členského státu, s nímž má dítě zvláštní vztah, je sice možná na základě odst. 2 písm.c)³⁹, avšak jak s ní bude naloženo, závisí na soudu příslušném k meritornímu rozhodování – a tedy na soudu členského státu (předchozího) obvyklého bydliště.

106. Z rozhodnutí o předložení předběžné otázky dále vyplývá, že se matka, aniž čekala, jak se Tribunale per i Minorenni di Venezia s jejím návrhem vypořádá, obrátila přímo na Bezirksgericht Judenburg s návrhem na svěření do péče. Tento soud dne 26. května 2009 prohlásil, že je příslušný „na základě čl. 15 odst. 5 nařízení“ a požádal italský soud, aby mu řízení předal. Zdá se, že právě na základě tohoto prohlášení o příslušnosti vydal Bezirksgericht Judenburg své rozhodnutí ze dne 25. srpna 2009, jímž se právo péče prozatímně svěruje matce, rozhodnutí, ve vztahu k němuž se Oberster Gerichtshof táže, zda by mohlo bránit výkonu usnesení o navrácení

108. Příslušnost Bezirksgericht Judenburg k vydání rozhodnutí ze dne 25. srpna 2009

38 — Poznámávám, že anglické znění nařízení výslovněji zakotvuje, že dotčený soud *přijímá* příslušnost a nikoli že *prohlašuje*, že je příslušný.

39 — Z rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne 10. července 2009 vyplývá, že Bezirksgericht Judenburg skutečně takový návrh předložil, avšak současně s vlastním prohlášením o tom, že je příslušný, a tedy aniž čekal na odpověď na tento návrh.

se tedy jeví jako sporná. Pokud by na základě čl. 10 písm. b) bodu iv) nařízení pozbyl Tribunale per i Minorenni di Venezia v tomto okamžiku příslušnost (otázka, na niž navrhuji odpovědět záporně), je pravděpodobné, že by Bezirksgericht Judenburg nabyl příslušnost na základě uplatnění obecného pravidla podle článku 8 nařízení. Prostřednictvím článku 15 nařízení naopak příslušnost nabýt nemohl, neboť Tribunale per i Minorenni di Venezia nedal v tomto směru žádný podnět⁴⁰.

bylo přezkoumatelné v rámci rakouské soudní soustavy.

109. Ve svém rozhodnutí o předložení předběžné otázky uvádí Oberster Gerichtshof několik důvodů, ze kterých mohlo být osvědčení Bezirksgericht Judenburg potvrzující, že jeho rozhodnutí ze dne 25. srpna 2009 nabylo právní moci a je vykonatelné, vystaveno nenáležitě, a to zejména z důvodu případných vad při oznámení rozhodnutí. Upřesňuje však, že osvědčení zavazuje všechny ostatní rakouské soudy a mohlo by být případně zrušeno pouze Bezirksgericht Judenburg samotným, a to na návrh nebo z úřední povinnosti. Oberster Gerichtshof nepředpokládá možnost, že by se Bezirksgericht Judenburg prohlásil za příslušný nesprávně, a neuvádí tedy, zda jeho kontrole uniká rovněž případný nedostatek příslušnosti. Každopádně mám za to, že by mělo být možné, aby prohlášení o příslušnosti na základě článku 15 nařízení

110. S výhradou právě uvedených úvah, které bude muset Oberster Gerichtshof případně brát v úvahu, prozkoumám čtvrtou předběžnou otázku, máje za to, že, jak to činí sám Oberster Gerichtshof, rozhodnutí Bezirksgericht Judenburg ze dne 25. srpna 2009 svěřující prozatímně péči matce je vykonatelné.

111. Předkládající soud vysvětluje, že i když v záležitosti práva na péči v zásadě brání vykonatelné rozhodnutí neslučitelné s dříve vydaným rozhodnutím výkonu tohoto dřívějšího rozhodnutí – což je výslovně zakotveno v čl. 47 odst. 2 druhém pododstavci nařízení – neplatí to podle něj nutně ve vnitrostátním právu. Oberster Gerichtshof totiž sám nedávno rozhodl, že usnesení o navrácení dítěte vydané v Rakousku na základě úmluvy musí být vykonáno, i když tomu brání předběžné opatření ve věci péče, o němž rozhodl jiný rakouský soud, neboť článek 17 úmluvy stanoví, že samotná okolnost, že rozhodnutí o právu péče bylo vydáno v dožádaném státě, nemůže odůvodnit zamítnutí navrácení dítěte. Pokud na základě čl. 47 odst. 2 nařízení musí být s usnesením vydaným v zahraničí naloženo přesně tak jako s rozhodnutím vnitrostátního soudu, nemůže

40 — Uvádím kromě toho, že článek 15 se použije pouze, pokud soud, který věc předává, je sám o sobě příslušný. Na základě tohoto článku tedy Bezirksgericht Judenburg implicitně, avšak nezbytně uznal příslušnost Tribunale per i Minorenni di Venezia ke dni 26. května 2009.

předběžné opatření, kterým se svěruje dítě do péče, bránit jeho výkonu.

jasné, že „později vydaným vykonatelným rozhodnutím“ může být pouze rozhodnutí příslušného soudu. Přitom již z povahy věci plyne, že jedná-li se o rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, jsou příslušné soudy členského státu, který vydal rozhodnutí na základě čl. 11 odst. 8 nařízení, a nikoli soudy členského státu, kde se dítě neoprávněně nachází.

112. Ve své otázce tedy Oberster Gerichtshof předpokládá, že ustanovení čl. 47 odst. 2 druhého pododstavce nařízení („rozhodnutí, které bylo osvědčeno v souladu s [...] čl. 42 odst. 1, nelze vykonat, pokud je neslučitelné s později vydaným vykonatelným rozhodnutím“) odkazuje na jakékoli vykonatelné rozhodnutí vydané později, a to i v členském státě výkonu. Komise se tomuto výkladu brání a tvrdí, že by popřel mechanismus, který si zákonodárce v čl. 11 odst. 8 přál a který dává poslední slovo, pokud jde o navrácení dítěte, soudům členského státu předchozího obvyklého bydliště. Smyslem ustanovení čl. 47 odst. 2 druhého pododstavce nařízení je upřesnit, že pozdější rozhodnutí soudu *členského státu původu* může mít za následek vyhasnutí rozhodnutí o navrácení vydaného na základě čl. 11 odst. 8, které tedy nemusí být vykonáno.

113. Ač znění dotčeného ustanovení nevnáší zpřesnění navrhované Komisí, připojuji se k jejímu pohledu. Kromě argumentů, které předkládá – a je jisté, že čl. 11 odst. 8 nařízení by neměl smysl, kdyby rozhodnutí, jehož se týká, mohlo být odstraněno pozdějším rozhodnutím soudu, který již vydal rozhodnutí o nenavrácení podle článku 13 úmluvy – je

114. Na jednání byla nastolena otázka, proč zákonodárce, pokud se ustanovení čl. 47 odst. 2 druhého pododstavce nařízení omezuje na případ zrušení rozhodnutí osvědčeného v členském státě původu, toto neupřesnil výslovně na místo toho, aby volil výraz „neslučitelný“, který by se mohl uplatnit rovněž v případech rozhodnutí vydaného později v členském státě výkonu. Mám za to, že i na tuto otázku byla dána uspokojivá odpověď. I když vyloučíme možnost, že by soud členského státu výkonu mohl jednoduše tím, že přijme rozhodnutí v opačném smyslu, způsobit nepoužitelnost rozhodnutí, které musí být na základě čl. 11 odst. 8 nařízení posledním slovem ve věci navrácení dítěte, mohou existovat další druhy rozhodnutí neslučitelných s usnesením o navrácení – např. je-li navrácení nařízeno k rodiči, který byl mezitím odsouzen k trestu odnětí svobody. Je třeba rovněž poznamenat, že článek 47 nařízení se vztahuje rovněž na rozhodnutí osvědčená v souladu

se článkem 41, která se týká práva na styk s dítětem a která tedy mohou být dotčena pozdějšími rozhodnutími odlišných instancí.

táže, zda lze výkon rozhodnutí osvědčeného původním soudem v souladu se čl. 42 odst. 2 nařízení ve státě výkonu odmítnout, pokud by závažně ohrožovala nejlepší zájem dítěte z důvodu změny situace nastalé od chvíle, kdy bylo toto rozhodnutí vydáno, nebo zda je třeba se této změny situace dovolávat ve státě původu a výkon ve státě výkonu lze odložit do doby, než rozhodne soud státu původu.

115. Každopádně je třeba nařízení v co největší míře vykládat v souladu s úmluvou a hlavně ne tak, aby to posílené rozhodovací pravomoci přiznané soudům členského státu předchozího obvyklého původu na základě čl. 11 odst. 8 nařízení a systémem osvědčování upraveném v jeho článku 42 dávalo takový význam, který by ji oslaboval oproti ustanovení článku 17 úmluvy, který zakotvuje zejména to, že pouhá skutečnost, že rozhodnutí o právu péče bylo vydáno v dožádaném státě, nemůže odůvodnit zamítnutí navrácení dítěte, avšak že orgány tohoto státu mohou brát zřetel na důvody takového rozhodnutí.

117. Předkládající soud vysvětluje, že matka pravděpodobně odmítne odjet s dítětem do Itálie a nemůže k tomu být donucena. Výkon usnesení o navrácení by tedy oddělil dítě od matky za účelem jeho navrácení otci. Podle čl. 47 odst. 2 nařízení se tento výkon musí uskutečnit za týchž podmínek, jako kdyby bylo rozhodnutí vydáno v Rakousku. Podle rakouské judikatury přitom nelze usnesení o navrácení vydané na základě úmluvy v Rakousku vykonat, pokud změna situace vedla ke vzniku závažného rizika, že dítě bude vystaveno fyzickému nebo duševnímu nebezpečí, což by se mohlo stát, pokud dlouho pobývalo ve státě výkonu.

K páté otázce

116. Konečně v případě záporné odpovědi na čtvrtou otázku se Oberster Gerichtshof

118. V projednávaném případě žilo dítě více než rok v Itálii a Tribunale per i Minorenni di Venezia vydal usnesení o navrácení rok a půl po neoprávněném přemístění dítěte do Rakouska. Mezi otcem a dítětem nedocházelo během devíti měsíců po tomto usnesení

k žádnému styku a během osmnácti předchozích měsíců se styky omezovaly na návštěvy. Dítě tak prožilo více než dvě třetiny svého života odděleno do svého otce. Předkládající soud má za to, že nelze vyloučit, že odnětí dítěte matce za účelem jeho předání otci by závažně ohrozilo jeho duševní vývoj a že až lze přístup matky kritizovat, neodůvodňuje to riziko spojené s vystavením dítěte takovému nebezpečí.

119. Podle předkládajícího soudu je tedy možné, že takové usnesení o navrácení vydané v Rakousku nebude vykonáno. Poněvadž článek 47 nařízení zavazuje ke stejnému nakládání jako s rozhodnutími vydanými ve státě výkonu, mělo by tomu být stejně i v případě rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia.

120. S přihlédnutím k duchu a účelu příslušných ustanovení má nicméně za to, že je na Tribunale per i Minorenni di Venezia, aby rozhodl, zda se situace změnila. Nejedná se podle něj o výkon ve vlastním slova smyslu, nýbrž o hmotněprávní odůvodnění usnesení o navrácení. Podle tohoto pohledu by měla matka podat Tribunale per i Minorenni di Venezia návrh na zrušení jeho rozhodnutí. Během čekání na výsledek by mělo být možné odložit výkon tohoto rozhodnutí v Rakousku.

121. V tomto ohledu rakouská vláda uvádí, že dle čl. 47 odst. 1 nařízení se vykonávací řízení

řídí právem členského státu výkonu. Je třeba brát v úvahu veškeré překážky výkonu, které z tohoto práva vyplývají. V projednávaném případě mezi tyto překážky náleží veškeré okolnosti, které vyvstaly později a které mohou ohrozit nejlepší zájem dítěte. Kdyby bylo na soudu členského státu původu zkoumat takovou překážku, vedlo by to k oddělení přezkumu různých překážek a k souběžné příslušnosti obou států, což nenahrává vzájemné důvěře ani nejlepšímu zájmu dítěte, který musí zůstat nejvyšším kritériem. Konečně příslušnost státu výkonu odpovídá systematice nařízení. Na základě kritéria blízkosti orgány státu, kde se dítě nachází, mají mít lepší předpoklady k tomu, aby posuzovaly, zda se situace od vydání rozhodnutí změnila.

122. Komise se naopak domnívá, že čl. 47 odst. 2 nařízení musí být vykládán s přihlédnutím k zásadě rychlého navrácení dítěte a dělbý příslušnosti, která z něj vyplývá. Protože konečné závazné rozhodnutí, pokud jde o navrácení, spočívá na soudu členského státu předchozího obvyklého bydliště, může stát výkonu určovat pouze způsoby výkonu. Čl. 47 odst. 2 první pododstavec nařízení tedy znamená, že formální požadavky státu výkonu – např. pokud jde o lhůty, příslušné složky a sankční režimy – se vztahují na samotné provádění, zatímco jen soud členského státu původu je příslušný k rozhodnutí

o hmotněprávních námitkách souvisejících s platností exekučního titulu – např. k rozhodnutí, zda musí dojít k odkladu výkonu rozhodnutí, protože z důvodu změny situace od vydání exekučního titulu není již jeho výkon v nejlepším zájmu dítěte.

bylo možné zohledňovat *věcné* důvody, které by mohly výkonu bránit.

123. Osobně sdílím pohled Komise, o němž se zdá být částečně přesvědčen i předkládající soud⁴¹. V systematicce nařízení je konečné rozhodnutí o tom, zda je navrácení dítěte vhodné nařídít, pouze na soudech státu předchozího obvyklého bydliště. Proto vydal-li některý ze soudů členského státu, do něhož bylo dítě neoprávněně přemístěno, rozhodnutí o nenavrácení podle článku 13 úmluvy, je jejich příslušnost v dotčené záležitosti vyčerpána s výjimkou případné otázky zpětvzetí nebo zrušení tohoto rozhodnutí. Každé pozdější meritorní rozhodnutí – které musí zohledňovat důvody a důkazní prostředky, na jejichž základě bylo vydáno rozhodnutí o nenavrácení – je na příslušném soudu členského státu předchozího obvyklého bydliště. Toto pozdější rozhodnutí bude muset být případně obligatorně vykonáno v jiném členském státě – sice *postupem* (tedy ve *formách*) stanoveným(i) jeho vlastním právem, avšak bez toho, že by

124. Přitom se mi zdá zjevné, že případné fyzické nebo duševní nebezpečí spadá do rámce věcných důvodů, a nikoli důvodů formálních. V případě návrhu, jímž je napadáno konečné rozhodnutí nařizující navrácení dítěte, se tedy dotčená strana musí obrátit na soud, který je vydal, a nikoli na soud, který je pověřen jeho výkonem.

125. Pokud jde o možnost přerušit řízení a čekat na výsledek rozhodování o takovémto návrhu, platí tytéž úvahy, které jsem uvedla v bodech 93 až 97 tohoto názoru, a je třeba formulovat závěr, že taková možnost vůbec neexistuje před vykonávajícím soudem, nýbrž že v případě návrhu podaného u soudů členského státu původu, by tyto soudy měly mít možnost odložit výkon a vyčkat rozhodnutí o uvedeném návrhu.

126. Závěrem každopádně poukazuji na to, že předkládající soud odkazuje na možnost duševního nebezpečí, které plyne nejen z toho, že dítě bylo od svého otce odděleno devět měsíců po přijetí rozhodnutí Tribunale per i Minorenni di Venezia ze dne

41 — Viz bod 120 tohoto názoru.

10. července 2009, ale rovněž z toho, že od něj bylo odděleno osmnáct měsíců před jeho vydáním. Přitom i kdyby výkon tohoto rozhodnutí mohl být jakýmkoli způsobem zpochybněn pozdějšími změnami situace, nemohlo se tak stát na základě jakéhokoli aspektu předchozí situace, kterou musel Tribunale per

i Minorenni di Venezia nutně brát v úvahu. Pokud jde o takové pozdější změny situace, je třeba zdůraznit, že prostý běh času by mezi ně nemohl patřit, postupuje-li se řádně podle nařízení, protože usnesení přijaté na základě čl. 11 odst. 8 nařízení je okamžitě vykonatelné bez možnosti bránit jeho uznání.

Závěry

127. S ohledem na výše uvedené úvahy jsem toho názoru, že Soudní dvůr by na otázky položené Oberster Gerichtshof měl odpovědět následovně:

- „1) Předběžné opatření svěřující péči o dítě rodiči, který dítě unesl, není do doby, než bude vydáno konečné (nebo trvalé) rozhodnutí o právu péče, „rozhodnutí[m] o právu péče o dítě, které neobsahuje navrácení dítěte“ ve smyslu čl. 10 písm. b) bodu iv) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000.
- 2) Usnesení o navrácení spadá do působnosti čl. 11 odst. 8 nařízení č. 2201/2003 nezávisle na okolnosti, zda je dotčený soud vydal na základě rozhodnutí o právu péče, které sám vydal, či nikoli.

- 3) Pokud je rozhodnutí osvědčené soudem členského státu v souladu se čl. 42 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 napadeno z důvodu nedostatku příslušnosti původního soudu nebo nepoužitelnosti čl. 11 odst. 8 uvedeného nařízení, je jediným možným prostředkem právní ochrany odvolání proti rozhodnutí samému (a nikoli proti osvědčení) u soudů tohoto členského státu. Soudy členského státu výkonu nejsou příslušné výkon zamítnout nebo odložit.
- 4) Rozhodnutí vydané soudem státu výkonu, jímž se péče prozatímně svěřuje rodiči, který dítě unesl, nebrání výkonu usnesení o navrácení vydaného předtím ve státě původu na základě čl. 11 odst. 8 nařízení č. 2201/2003.
- 5) Pokud je rozhodnutí osvědčené soudem členského státu podle čl. 42 odst. 2 nařízení č. 2201/2003 napadeno proto, že z důvodu změny situace nastalé od vydání tohoto rozhodnutí by jeho výkon závažně ohrozil nejlepší zájem dítěte, je jediným možným způsobem právní ochrany podat u soudů tohoto členského státu opravný prostředek proti tomuto rozhodnutí samotnému (a nikoli proti osvědčení). Soudy členského státu výkonu nejsou k zamítnutí nebo odkladu výkonu příslušné.“